

Haksız Fiil Sonucu Şahıs Varlığı Zararları

H. Sena AKKIŞLA*

**Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK-ULAKBİM
Veri Tabanında indekslenmektedir.**

* Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk
Anabilim Dalı, dr.av.hasibesenaakkisla@gmail.com, **ORCID:** 0000-0002-
0478-5904.

Makale geliş tarihi: 15 Mart 2024 **Makale kabul tarihi:** 6 Eylül 2024

Atıf önerisi: Akkişla, H. Sena, “Haksız Fiil Sonucu Şahıs Varlığı Zararları”,
Ankara Barosu Dergisi, Cilt 82, Sayı 4, Ekim 2024, s. 49-103. **DOI:**
10.30915/abd.1453196.

HAKSIZ FİİL SONUCU ŞAHIS VARLIĞI ZARARLARI

ÖZ

İnsanların medeni topluluklar kurması, sivil hayatın gelişmesi hukuk kurallarının bu toplumu koruması ve şekillendirmesi ile mümkündür. Toplumu oluşturan en küçük hukuki değer kişidir ve hukuk kurallarının amacı kişinin korunması, gelişmesindeki yolun hukuken düzenlenmesidir. Haksız fiil sorumluluğu borç doğuran hukuki bir yapıdır ve kişinin korunması ile yakından ilgilidir. Haksız fiil sonucu oluşan zararın bir çeşidini kişi varlığına yönelik zarar oluşturur. Kişi ve kişilik hakları hukuken korunan değerlerdir ve bu değerlere ilişkin menfaatlerin hukuka aykırı eylemlere karşı korunması üzerine Türk Borçlar Kanunu içerisinde düzenlemeler yer almaktadır. Çalışma içerisinde hukuka aykırı eylemlere karşı kişilik haklarının korunması ele alınmıştır. Şahıs varlığının korunmasına dair Türk Hukuk doktrinin tartışmalarına yer verilmiştir. Kişinin sahip olduğu maddi ve manevi değerlerin hukuka aykırı eylemler ile zarar görmesi sonucunda hukuka aykırı eylemi gerçekleştirerek zarara sebep olan kişinin sorumluluğu söz konusudur. Haksız eylem sonucunda doğan zarar maddi bir zarar ya da manevi bir zarar olabilir. Haksız eylem sorumluluğunda kusurun ispatlanması, illiyet bağının kurulması, tazminat türünün belirlenmesi gereklidir.

Anahtar Kelimeler: borçlar hukuku, haksız fiil, şahıs varlığı zararı, zarar, tazminat.

PERSONAL PROPERTY DAMAGES AS A RESULT OF TORT

ABSTRACT

The establishment of civilised societies and development of civil life is possible through protection and shaping of this society by rules of law. The smallest legal value constituting society is person and purpose of rules of law is protection of person and legal regulation of path of development. Tort liability is a legal structure that creates a debt and is closely related to protection of person. One type of damage caused by wrongful act is damage to existence of person. Person and personal rights are legally protected values and there are regulations in Turkish Code of Obligations on protection of interests related to these values against unlawful acts. In this study, protection of personality rights against unlawful acts is discussed. The discussions of the Turkish Law doctrine on protection of personal property are included. As a result of damage to material and moral values of person by unlawful acts, responsibility of person who causes damage by performing unlawful act is in question. The damage arising as a result of wrongful act may be a material damage or a moral damage. In liability for wrongful acts, it is necessary to prove fault, establish causal link and determine type of compensation.

Keywords: law of obligations, tort, personal property damage, damage, compensation.

GİRİŞ

Haksız fiil sonucu malvarlığı zararlarının haricinde şahıs varlığı zararının oluşması mümkündür. Şahıs varlığı hukuken korunan maddi ve manevi bütünlükten oluşmaktadır. Hukuka aykırı eylemler ile bu maddi ve manevi yapıya zarar verilebilir. Çalışmamız içerisinde şahıs varlığının uğradığı zararlar ele alınmış ve zararın tazmin edilmesi incelenmiştir. Günümüzde gelişen teknoloji ve yenilik karşısında kişi haklarının korunması kapsamında hukuka aykırı eylemlerin şahıs varlığına zararları ve sonuçları güncel durum bakımından ele alınmalıdır. Kişi bir toplumu oluşturan en değerli varlığıdır. Hukukun bu değerini güvenliğini sağlamak ve gelişimini engelleyen unsurları azaltması gerekmektedir. Çalışma içerisinde bu hukuki korumayla ilgili düzenlemeler incelenmiş ve tartışmalar ele alınmıştır.

Şahıs varlığının korunması ile ilgili olarak tazminatın hesaplanması ve bunun ödenmesi de çalışmamızda yer alan bir diğer önemli bir konudur. Sorumluluk hukuku gereği ise verilen zararın tazmini gereklidir. Şahıs varlığının uğramış olduğu maddi değerlerin zarar görmesi karşılığında maddi tazminat ve destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilir.

Şahıs varlığının manevi değerlerin zarar uğraması halinde manevi tazminata hükmedilir. Tazminatın belirlenebilmesi için gereken unsurların bir arada bulunması gereklidir. Öncelikle bu zararların ispatlanması ve bu davaların belli bir süre zarfı içerisinde açılması şarttır. Bununla birlikte maddi zararların hesaplanabilmesi bakımından daha kolay bir hesaplama yapılabilmektedir. Maddi kayıpların bedeli, yoksun kalınan kazanç ve destek miktarı durum ve koşullara göre hesaplanabilir. Özellikle destekten yoksun kalma zararlarının tespitinde bilimsel veri çalışmaları olarak PMF, CSO veya TRH tablolarından yararlanılacaktır^[1].

Manevi zararın hesap edilebilmesi ve para ile ölçülmesi güç değerlerin parasal bir ölçüte bağlanabilmesi kolay değildir. Mobbing başta olmak üzere hukuka aykırı olarak bir kimsenin maruz kaldığı psikolojik tacizlerin,

[1] Ortalama yaşam süresinin hesaplanması üzerine kadın-erkek ve yaş tablolarına ilişkin olarak hazırlanan bilimsel ölçüt kriterleridir. PMF (Population Masculine et-Feminine) yaşam tablosu, iş göremezlik ve destekten yoksun kalma tazminatı hesaplanırken ölçüt alınan bir hesaplama tablosudur. CSO (Commissioners Standard Ordinary) ve TRH (Türkiye Kadın-Erkek Hayat Tablosu) diğer yararlanılan yaşam tablolarıdır. Yargılama aşamasında bu tablolar tazminatın hesaplanmasında kullanılmaktadır.

manipülasyonların ya da almış olacağı diğer manevi değerlerinin zararlarının her kişide sübjektif bir ölçüde olacağı kabul edilmektedir. Bu da yargılamada hâkimin takdir yetkisinin ve somut durumun koşullarının yapılacak hesaplamada etkili olacağını göstermektedir. Çalışma içerisinde Alman Medeni Kanunu ve şahıs varlığının zararlarına ilişkin olarak değerlendirme yapılmıştır. Alman Medeni Kanunu şahıs varlıkları bakımından Türk-İsviçre Hukuku ile anlayış farklılıklarına sahiptir. Bu farklılıklar incelenmiştir.

I. HAKSIZ FİİLDEN DOĞAN ZARARLAR

Haksız fiil hukuku birbiri içine geçmiş ve çok karmaşık yapıdan oluşan hukuki bir kavramdır. Öncelikle haksız fiil dolayısıyla sorumluluğun varlığı oluşmalı ve sorumluluğun kapsamı belirlendikten sonra haksız fiil sonucu oluşan zararlar değerlendirilmelidir. Haksız fiil sorumluluğu 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda m. 41 ile düzenlenmiş, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun^[2] 49. maddesi ile revize edilmiştir. TBK m. 49/I'e göre "*kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür*". Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise "*zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür*". Düzenlemeye kaynaklık eden İsviçre Borçlar Kanunu m. 41'dir. Bu yasal düzenlemeler doğrultusunda tazminat sorumluluğunun doğması için hukuka aykırı bir eylemin gerçekleşmiş olması ve bundan kaynaklanan bir zararı varlığı aranmaktadır.

Alman Medeni Kanun'unda haksız fiilden kaynaklanan zarar kavramı geniş anlamda tanımlanmaktadır, böylece kişinin malvarlığı ve şahıs varlığı zararları bir bütün içerisinde değerlendirilmektedir^[3]. Hukuka aykırı bir

[2] 11.01.2011 tarihinde 27836 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu.

[3] Franz Gschnitzer, "Schadenersatz, Besonderer Teil", In *Schuldrecht Besonderer Teil Und Schadenersatz*, 1963, s.169–202, s.170; Gerhard Wagner, "Schadenersatz bei Tötungen und Angehörigenschmerzengeld-Die Rückständigkeit des deutschen Rechts", *JuristenZeitung*, 2015, Cilt 72, Sayı 18, s.870; J. B. M. Vranken, "Einführung in Das Neue Niederländische Schuldrecht: Teil II: Das Recht Der Unerlaubten Handlung, Schadenersatz-Und Bereicherungsrecht", *Archiv Für Die Civilistische Praxis*, Cilt 5, 1991, s.411–32, s.412; Gunter Maier, *Schadenersatz Bei Tötung Oder Verletzung Der Im Haushalt Tätigen Oder Im Beruf Oder Geschäft Des Mannes*

eylem sonucunda şahıs varlığına ve malvarlığına verilen zararlar maddi ve manevi zarar olarak gruplandırılmakta tazminat buna göre hesaplanmaktadır. Türk Borçlar Kanun, haksız fiil hükümlerini İsviçre Borçlar Kanunundan iktibas edilmiştir. Bu düzenlemeler haksız fiil hukukuna yönelik olarak kapsayıcı nitelik taşımaktadır.

Haksız fiil dolayısıyla sorumluluğunun unsurları TBK m. 49 düzenlemesine göre hukuka aykırı fiil, zarar, illiyet bağı ve kusurdur^[4]. Haksız fiil sonucu tazminat talebinde bulunan kişinin bu unsurların varlığını ispatlaması gereklidir. Hukuka aykırılık kavramının geniş anlamda tanımı hukuk düzeni içerisinde özel hukuk ve kamu hukuku açısından yazılı

Mitarbeitenden Ehefrau, Berlin, Duncker & Humblot GmbH, 1976, s.78; Hansgeorg Eckelmann ve Jürgen Nehls, *Schadensersatz Bei Verletzung Und Tötung*, Zurich, Verlag CHBeck, 1987, s.45.

- [4] Hukuka aykırılık; hukuk düzeninin kişilerin malvarlığını veya şahıs varlığını korumaya yönelik kurallara aykırı eylemlerdir. Haksız fiil ile meydana gelen zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekmektedir. Bir diğer deyişle, söz konusu haksız fiilin genel hayat tecrübesine, olayların normal akışına göre böyle bir zarara sebep olabilmesi, meydana gelen zarar ile arasında neden-sonuç ilişkisinin bulunması ve söz konusu illiyet bağının kesilmemiş olması gerekmektedir. Haksız fiil sorumluluğu için kişinin kusurunun ispatlanması önem arz etmektedir. Haksız bir fiille başkasına zarar veren kişinin kusurlu olması gerekmektedir. Kusur ilkesinin her zaman adalete ve toplumsal düşüncelere uygun sonuçlar meydana getirmediğinden; kanun koyucu “kusursuz sorumluluk” başlığı altında kusuru bulunmasa bile bazı kişilerin de haksız fiil sonucu meydana gelen zarardan sorumlu olabileceğini düzenlemiştir. Gschnitzer, *Schuldrecht Besonderer Teil und Schadensersatz*, s.171; Wagner, “Schadensersatz bei Tötungen und Angehörigenschmerzengeld-Die Rückständigkeit des deutschen Rechts”, *NJW*, Cilt 146, 2002, s.2049–64, s.2049; Vranken, “Einführung in das neue Niederländische Schuldrecht: Teil II: Das Recht der unerlaubten Handlung, Schadensersatz-und Bereicherungsrecht”, s.412; Maier, *Schadensersatz bei Tötung oder Verletzung der im Haushalt tätigen oder im Beruf oder Geschäft des Mannes mitarbeitenden Ehefrau*, s.78; Eckelmann ve Nehls, *Schadensersatz bei Verletzung und Tötung*, s.269; Paul Oertmann, *Die Vorteilsausgleichung beim Schadensersatzanspruch im römischen und deutschen bürgerlichen Recht*, Berlin, Guttentag, 1901, s.45; Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, Vedat Yayıncılık, 2018, s.60; Haluk Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1961, s.120; Başak Baysal, *Zarar Görenin Kusuru Müterafik Kusur*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2012, s.12; Emine Yağmur Balduğ, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı ve Tazminatın Belirlenmesinde Müterafik Kusur”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 16, Sayı 166, 2020, s.1249–56, s.1249.

olan kaynakların ve yazılı olmayan normların oluşturduğu bütüne aykırı davranışları sonucunda oluşan fiildir şeklinde yapılabilir^[5]. Dar anlamda hukuka aykırılık, adam öldürme, zilyetliğe müdahale, vücut bütünlüğüne zarar verme ya da kişiliğe zarar teşkil edecek harekette bulundurma gibi hukuken önem taşıyan normların yasa metni içerisinde spesifik olarak gruplanması şeklinde tanımlanabilir^[6].

Mutlak olarak oluşturulmuş haklardan herkese yüklenen ödevler açısından haksız fiil için konulmuş olan kurallar, mutlak haklardan birini korumak amacıyla bir davranış yükümü ihdas eden normların, her mutlak hak ihlalinin zaten hukuka aykırılık göstergesi olması nedeniyle hukuka aykırılığın varlığı açısından bir işlevinin olmadığı kabul edilmektedir^[7]. Oysa mutlak hak ihlali olmaksızın meydana geldiklerinde herhangi bir korunmaya tabi olmayan salt malvarlığı zararları açısından bu normlar hukuka aykırılığın kurucu unsurlarıdır.

Haksız fiil sorumluluğu sonucunda oluşan zararın çeşitli türleri bulunmaktadır. Bunlar malvarlığı, şahıs varlığı, maddi, manevi, fiili, normatif, yansıma zarar, kazanç kaybı, doğrudan, dolaylı zararlardır. Malvarlığındaki azalma maddi zarar olarak kabul edilir. Maddi zarar, mal sahibinin iradesine aykırı olarak ve hukuka aykırı eylem sonucunda oluşan malvarlığındaki

[5] Baysal, *Zarar Görenin Kusuru Müterafik Kusur*, s.12-13; Şefika Deren Gündüz, “Olumlu Zarar”, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s.46; Cihan Avcı Braun, “Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, *AÜHFĐ*, Cilt 64, Sayı 1, 2015, s.37-64, s.38; Kenan Tunçomağ, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976, s.164; Mustafa Alper Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, İstanbul, Yetkin Yayıncılık, 2021, s.420.

[6] Hamdi Yılmaz, “Sözleşme Görüşmelerinde Kusur ‘Culpa In Contrahendo’ ve Sorumluluğun Hukuksal Niteliğinde Yeni Görüşler,” *Yargıtay Dergisi*, 1985, Cilt 11, Sayı 1-2, s.63; Tunçomağ, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.171; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s.421; Selahattin Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu ve Atilla Altop, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, Filiz Kitapevi, 1993, s.96; Ahmet Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Turhan Kitapevi, 2020, s.189; Avcı Braun, “Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, s.40.

[7] Hüseyin Hatemi, *Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku*, İstanbul, Filiz Kitapevi, 1994, s.22.

azalmadır. Ancak belirtmek gerekir ki malvarlığındaki her kayıp ya da eksilme bir zarar değildir, mal sahibinin iradesine uygun olarak bir azalma da mümkündür ancak bu zarar kapsamında değildir.

A) TANIM

Haksız fiil sorumluluğu, hukuka aykırı bir eylem veya olay neticesi bir kimsenin uğramış olduğu zarardan doğan sorumluluğu ifade eder^[8]. Haksız fiil hukuku bakımından tarafların sorumlulukları sözleşme hukukundan farklı biçimde değerlendirilir. Sözleşmede taraflar kendi iradeleri ile bir eylemde bulunup karar alırken ve bunun sonuçları bakımından sözleşmeden doğan sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekirken, haksız fiil sorumluluğu bakımından bu şekilde bir ilişki kurulmamıştır. Haksız fiil sorumluluğu esasen özel bir kurumdur ve bu sorumluluk bir borç doğumuna sebep olmaktadır. Haksız fiil sorumluluğu kapsamında hukuka aykırı eylemi gerçekleştiren ve zararın doğmasına neden olan kişi sorumlu olacaktır. Hukuka aykırı bir fiilin kusurlu olarak işleyen bir kimsenin bu fiilinden dolayı sorumlu tutulabilmesi için, bir başkasına “zarar” vermiş olması gerekir.

Sorumluluk hukuku bakımından zararın tanımının ve kapsamının sınırlarının belirlenmesi onun bu alan içerisindeki önemini anlaşılmasını sağlar. Dar anlamda zarar, teknik anlamda bir kimsenin hukuka aykırı eylem sonucunda malvarlığında bir eksikliğe ve azalmaya uğramasıdır^[9].

[8] Haluk Nomer, *Borçlar Kanunu Genel Hükümler*, İstanbul, Beta Yayınevi, 2017, s.112 vd.; Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.179; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2017, s.240; Bilgehan Çetiner, Andreas Furrer ve Markus Muller-Chen, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s.305; Emel Badur, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Haksız Fiile İlişkin Hükümler Açısından Değerlendirilmesi”, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Sepozyumu*, Ankara, Ankara Barosu Yayınları, 2011, s.105–21, s.107.

[9] Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.283. Murat Topuz, *İsviçre ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Roma Borçlar Hukuku’nda Maddi Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi*, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2011, s.10. “Bilindiği gibi dar anlamda zarar, “mal varlığının zararlandırıcı eylem sonucu düştüğü durum ile, bu eylem olmasa idi bulunacağı durum arasındaki fark” olarak tanımlanır. Bu tanıma giren zararlar fiili (eylemli-efektif) zararlardır. Oysa Borçlar Kanununun 41. maddesinde ifadesini bulan zarar, haksız eylem sonucu mal varlığında meydana gelen azalma (fiili-efektif zarar) ile birlikte, o haksız eylem sebebiyle malvarlığında meydana gelmesi engellenen çoğalmayı da kapsar. Haksız eylem ile engellenen bu çoğalma ise, malvarlığının zararlandırıcı davranış (eylem, olay olgu) dan sonraki durumu ile çoğalma ihtimali gerçekleşseydi ulaşacağı var

Haksız eyleme maruz kalan kimsenin malvarlığında iradesi dışında meydana gelen eksilme ya da azalmayı zarar olarak tanımlamak mümkündür. Geniş anlamda zarar, malvarlığı haklarının veya şahıs varlığı haklarının hukuka aykırı bir eylem sonucunda veya tarafların sözleşmeye aykırı davranması sonucunda doğan zararlardır^[10]. Kişinin mal varlığı ve şahıs varlığında iradesi dışında meydana gelen zarar geniş anlamda zararı oluşturmaktadır^[11]. Örneğin: Türk Medeni Kanunu m. 24 ve m. 25 doğrultusunda kişilik hakkının ihlal edilmesi ve şahıs varlığına saldırıda bulunulması haksız fiilin unsurlarının bulunması durumunda oluşan zararlar geniş anlamda zarar olarak değerlendirilir.

Zarar, esasen hukuka aykırı eylem dolayısıyla önceki ve sonraki durum arasındaki farkı açıklamaya çalışır. Zararın hesaplanmasında da kullanılan bir yöntem olarak fark teorisi bu anlamda açıklanmalıdır^[12].

---

sayılan (farazî) durum arasındaki farktan oluşan kârı ifade eder". Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 18.12.1984 Tarih ve 9369/9456, Lexpera.

[10] Gündüz, *Olumlu Zarar*, s.78; Avcı Braun, "Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi", s.41; Mehmet Serkan Ergüle, "*Olumsuz Zarar*", İstanbul, Beta Yayıncılık, 2007, s.50; Sibel, Adıgüzel, "Sözleşme Görüşmelerinde Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk" Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Cilt 3, Sayı 9, 2012, s.287; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s.562; Nomer, *Borçlar Kanunu Genel Hükümler*, s.240.

[11] Tahsin H. Gökcan, *Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları*, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2003, s.30.

[12] Hukuka aykırı bir eylem sonucunda oluşan bedensel zararın hesaplanması ve tazmin edilmesine yönelik olarak TBK m. 55 düzenlemesi bulunmaktadır. TBK m. 55 yeni bir düzenlemedir. 818 sayılı BK ve İsviçre Borçlar Kanununda düzenlenmemiştir. TBK m. 55/I'e göre "*destekten yoksun kalma zararları ile bedensel zararlar, bu Kanun hükümlerine ve sorumluluk hukuku ilkelerine göre hesaplanır. Kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile ifa amacını taşımayan ödemeler, bu tür zararların belirlenmesinde gözetilmez, zarar veya tazminattan indirilemez. Hesaplanan tazminat, miktar esas alınarak hakkaniyet düşüncesi ile arttırılmaz veya azaltılamaz*". TBK m. 55/III ise "*bu Kanun hükümleri, her türlü idari eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine ya da kişinin ölümüne bağlı zararlara ilişkin istem ve davalarda da uygulanır*" düzenlemesini yapmıştır. Esasen uzman mahkemeler tarafından yapılacak bir incelemenin sağlıklı kararlar verebilmesi ve hakkı koruması bakımından bu düzenleme oldukça yerindedir. Kişiliğin korunması ve şahıs varlığının bir bütün

Nitekim Yargıtay'a göre de farkın belirlenmesinde prensip itibariyle olay anı esas alınır^[13]. Bu teoriye göre hukuka aykırı eylem gerçekleşmemiş olsaydı malvarlığının içinde bulunduğu durum ya da şahıs varlığının bütünlüğü ve içerisinde bulunduğu durum ile hukuka aykırı eylem gerçekleştikten sonra oluşan durum arasındaki fark esasen zararı oluşturur^[14]. Haksız fiilden dolayı sorumluluğun doğması için zararın varlığı şarttır. Zararı tespit edebilmek için kabul edilen fark teorisine göre, zarar, zararın oluşmasında etkisi olan haksız fiilden sonra malvarlığında meydana gelen fiili durum ile eğer o eylem hiç gerçekleşmemiş olsaydı var olacak farazi durum arasındaki farktan oluşmaktadır.

Malvarlığında gerçekte bir azalma olmasa dahi unsurları bulunması halinde zararın varlığı kabul edilmektedir^[15]. Örneğin: haksız fiil sonucu aracı hasarlanan kimse, tamir süresince araç kiralamayıp ulaşım için hiç veya az miktarda masraf yapsa dahi onun lehine araç kiralsaydı yapacağı masrafa hükmedebileceği kabul edilmektedir. Hukukumuzda gerçek zarar ilkesi geçerli olup zarar gören ancak haksız fiil sebebiyle uğradığı gerçek zararın haksız fiil sorumlusundan isteyebilir. Hasarın giderilmesi için özel

olarak hukuki korumaya alınması bakımından mahkemenin yapacağı değerlendirme önem arz etmektedir. Mahkemelerin çalışma düzeni ve prensipleri bakımından bu tip davaların adli yargı içerisinde bir elde değerlendirilmesi ve yol gösterici kararlar vermesi kanun koyucunun amaçlarındadır.

[13] Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 30.09.2015 Tarih ve E. 2015/9795, K. 2015/17355 Sayılı Kararı; Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 07.02.2017 Tarih ve E. 2016/10407, K. 2017/682 Sayılı Kararı; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 23.3.2010 Tarih ve E. 2009/4929, K. 2010/3231 Sayılı Kararı.

[14] Gündüz, *Olumlu Zarar*, s.78; Avcı Braun, "Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi", s.43; Ergüle, *Olumsuz Zarar*, s.86; Andreas Von Tuhr ve Hans Peter, *Allgemeiner Teil Des Schweizerischen Obligationenrechts*, Zürich, Schulthess Polygraphischer Verlag, 1984, s.84; Hermann Becker, *Berner Kommentar*, Bern, Verlag Stampfli & Cie, 1945, Art.41 N.6; Haluk Nomer, *Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddî Tazminatın Belirlenmesi*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1996, s.6; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.548; Tunçomağ, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.446; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.38.

[15] Kumru Kılıçoğlu, *Yansıma Yoluyla Zarar*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2011, s.89. Ergüne, *Olumsuz Zarar*, s.86; Topuz, *İsviçre ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Roma Borçlar Hukuku'nda Maddî Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi*, s.77.

olarak işçi tutmayıp kendi çalıştırdığı işçileri kullanan kimse, haksız fiil gerçekleşmeseydi dahi işçilerine ödeyeceği ücreti haksız fiil sorumlusundan talep edemez^[16].

B) ÇEŞİTLERİ

Zararın çeşitleri vardır bunlar; fiili zarar, yoksun kalınan kar, şahsa verilen zarar, şeye verilen zarar, doğrudan zarar, dolaylı zarar, müspet zarar, menfi zarar, somut zarar, soyut zarar olmak üzere türlere ayrılmaktadır. Zarar bir eksilmedir ve haksız fiilin borç doğurmasının sebebi, doğan zararı giderme yükümlülüğünden kaynaklanır^[17]. Doğrudan zarar nedensellik zinciri içinde hukuka aykırı davranışa doğrudan bağlanan zarardır. Buna karşılık dolaylı zararda, nedensellik zincirinde doğrudan zarara eklenen bir sebep sonucunda ek bir zarar meydana gelmektedir. Daha çok failin sorumluluğu sınırlamak için başvurulmuş bu ayırım günümüzde, İsviçre-Türk hukukunda büyük ölçüde terk edilmiş ve özellikle haksız fiillerde hukuka aykırı davranışla uygun nedensellik de terk edilmiş ve özellikle haksız fiillerde hukuka aykırı davranışla uygun nedensellik bağı içinde bulunan bütün zararın tazmini ilkesi benimsenmiştir^[18].

Haksız fiil sonucu malvarlığındaki aktifin azalması veya pasifin artması fiili zarardır. Hukuka aykırı eylem sonucunda malı tahrip olan veya yaralanan bir kimsenin tamir veya tedavi için masraf yapması veya aracı hasarlanan bir kimsenin tamir süresince ikame araç kiralaması, malvarlığındaki aktifin azalmasına yol açar. Fiili zarar içerisinde malvarlığındaki aktifin beklendiği şekilde artmaması da zarar olarak kabul edilir. Beklenen kazancın elde

[16] Yargıtay 7.Hukuk Dairesi, 24.01.2012 Tarih ve E. 2011/2287, K. 2012/296 Sayılı Kararı, Lexpera.

[17] Hakkı Mert Doğu, “Normatif Zararın Bir Çeşidi Olarak Ev İşlerini Yürüten Eşin Zararı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 28, Sayı 2, 2022, s.1138–54, s.1139; Ergüne, *Olumsuz Zarar*, s.80; Hülya Atan, *Manevi Zararı Tazmin Yolları*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2015, s.113; Osman Gökhan Antalya, *Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s.112; Baysal, *Zarar Görenin Kusuru Müterafik Kusur*, s.12; Gündüz, *Olumlu Zarar*, s.59; Kılıçoğlu, *Yansıma Yoluyla Zarar*, s.115.

[18] Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku*, s.70; Haluk, Tandoğan, *Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Matbaası, 1963, s.10.

edilmemesi de zarardır^[19]. Mahrum kalınan kâr, elde edilebilecek bir kazançtan yoksun kalma anlamına gelmektedir. Kişinin elde edeceği kârdan mahrum kalması da zarar kapsamı içerisinde değerlendirilir. Örneğin: trafik kazası sonucu hasara uğrayan otobüsün sefere konulamaması nedeniyle uğranılmış olan zarar bu türdendir^[20]. Zarar görenin, mahrum kalınan kâr çerçevesinde istisnai bir kazancı talep edebilmesi, bu kazancın elde edilebilmesinin çok muhtemel olduğu durumlarda söz konusu olur^[21]. Fiili zarar, zarar görenin malvarlığının mevcut net durumunda iradesi dışında meydana gelen azalmaya denir^[22]. Zarar veren fiil sonucunda malvarlığının mevcut miktarı ve değeri azalmaktadır^[23]. Örneğin: trafik kazası sonucu hasara uğrayan otobüsün tamiri, yeniden sefere konulması için yapılan harcamalar ve bu kaza nedeniyle araçta meydana gelen değer azalması fiili zarardır. Malvarlığının mevcut miktarı ve değerindeki azalma; malvarlığının aktif kısmının azalması şeklinde olabileceği gibi, pasif kısmının artması şeklinde de olabilir.

Maddi zararın varlığı için, zarar verici eylemden önceki duruma nazaran eylemden sonra mal varlığında bir eksilmenin meydana gelmesi gereklidir^[24].

[19] Nomer, *Borçlar Kanunu Genel Hükümler*, s.213. Antalya, *Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması*, s.113; Baysal, *Zarar Görenin Kusuru Müterafik Kusur*, s.13; Gündüz, *Olumlu Zarar*, s.60; Kılıçoğlu, *Yansıma Yoluyla Zarar*, s.115.

[20] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.40; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.527.

[21] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.527; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s.562. Damla Gürpınar, “Haksız Fiil Kaynaklı Zararların Tazmini Bakımından 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunun Getirdikleri”, *İzmir Barosu Dergisi*, Sayı 2, 2012, s.254-271, s.254; Badur, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Haksız Fiile İlişkin Hükümler Açısından Değerlendirilmesi”, s.108.

[22] Gündüz, *Olumlu Zarar*, s.81; Baysal, *Zarar Görenin Kusuru Müterafik Kusur*, s.13; L. Müjde Kurt, “Zarar Görenin Zararı Azaltma Külfeti,” *AÜHFD*, Cilt 64, 2015, s.775–814, s.778; Çetin Arslan ve Mustafa Kırmızı, *Türk Hukukunda Faiz ve Munzam Zarar*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010, s.117.

[23] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.526; Gümüş, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.567; Nomer, *Genel Hükümler*, s.176; Baysal, *Zarar Görenin Kusuru Müterafik Kusur*, s.15.

[24] Gökcan, *Hukukumuzda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları*, s.31.

Maddi zarar bakımından en belirgin zararlar malvarlığı zararlarıdır. Malvarlığı aktifinde azalma veya pasifte çoğalma şeklinde gerçekleşir. Haksız fiil malvarlığı değerlerine yönelik de olsa şahıs varlığı değerlerine yönelik de olsa neticede ortaya çıkan zarar malvarlığında eksilme meydana getiriyorsa maddî zarardan söz edilebilecektir. Örneğin: bir kimsenin otomobiline zarar verildiğinde malvarlığı değerine saldırı söz konusu olur ve mal varlığı değerinde eksilme meydana getirilmiş olur. Şayet kişinin yaralanması söz konusu olursa saldırı o kişinin şahıs varlığına yapılmış olur ancak kişi bu saldırı sonrası hastanede tedavi görmüşse tedavi giderleri mal varlığında bir eksilme doğuracaktır. Manevi zarar ise bir şahsın kişilik haklarında iradesi dışında meydana gelen değer kaybıdır^[25]. Kişiliği oluşturan değerler, onur, şan, şeref, haysiyet, isim, görüntü gibi kavramlar üzerinde yaşanan objektif eksilmeler, kayıplar ve bunlara gelecek zararlar şahıs varlığı zararlarıdır^[26].

Doğrudan zarar, hukuka aykırı bir fiile maruz kalan kimsenin bu fiilden dolayı, araya eklenen bir sebep girmeden kendisinin uğradığı zarardır^[27]. Dolaylı zarar, hukuka aykırı fiilin mağdura verdiği doğrudan zarara bağlı olarak eklenen bir sebeple mağdurun uğramış olduğu zarardır. Başka bir ifadeyle, doğrudan doğruya zarar haksız ilk ve en yakın sonucu olan zarardır.

[25] Gündüz, *Olumlu Zarar*, s.81; Avcı Braun, “Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, s.41; Ergüne, *Olumsuz Zarar*, s.82; Topuz, İsviçre ve *Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Roma Borçlar Hukuku'nda Maddi Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi*, s.69; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s.568.

[26] Gökcan, *Hukukumuzda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları*, s.32. Oğuz Sadık Aydos, “Basın Yolu İle Kişilik Hakları İhlallerinde Manevi Tazminat”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, 2012, s.1–36, s.15; Antalya, *Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması*, s.72; Zafer Zeytin, “Alman Hukukunda Zarar Kavramı ve Gelişimi - I: Maddi Zarar Olarak Özel Kullanım Kaybı”, *BATIDER*, 1999, Cilt XX, Sayı 2, s.145-162, s.145; Atlan, *Manevi Zararı Tazmin Yolları*, s.65; Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1978, s.89; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s.316; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.189.

[27] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.41. Osman Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.I*, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2015, s.115; Tunçomağ, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.77; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.89.

Dolaylı zarar, haksız fiilin ilk sonucu olarak meydana gelen zarara bağlı bulunan ve ondan doğan zarardır^[28]. Örneğin: (A)'nın (B)'nin kamyonunu yakması durumunda, kamyonun değerinin (B)'nin malvarlığından çıkması, (B)'nin uğradığı doğrudan zarardır. Bu kamyonun taşınması gereken yükleri haksız fiil sebebiyle taşıyamamasından dolayı (B)'nin, yük sahibine ödemek zorunda kalacağı tazminat, dolaylı zarardır^[29].

Yansıma zarar, hukuka aykırı bir fiile maruz kalan kimseden farklı olarak, başka bir kişinin de bu fiil sebebiyle uğradığı zarardır^[30]. Örneğin: hukuka aykırı bir fiil sonucu ölen ses sanatçısı (A)'nın yakınlarının, destekten mahrum kalmaları nedeniyle uğradıkları zarar, yansıma zarardır. Aynı zamanda, (A)'nın çalıştığı gazinonun bu haksız fiilin sonucu olarak bir süre çalışmaması sebebiyle gazino sahibinin uğramış olduğu zarar da bu türden bir zarardır^[31].

Mevcut zarar, zararın hesap edildiği tarihe kadar gerçekleşmiş olan zarardır. Müstakbel zarar ise, bu tarihte gerçekleşmiş olmayan fakat başka bir unsurun eklenmesine gerek olmaksızın normal olarak gerçekleşmesi beklenen zarardır. Sağ kolu kesilen kişinin ekonomik geleceğinin sarsılması sebebiyle uğrayacağı zarar müstakbel zarara örnektir. Müstakbel zararın miktarının ispatı kesin ve net bir şekilde yapıldığı ölçüde tazmini gerçekleştirilecektir. Hukuka aykırı

[28] Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku*, s.71. Gürpınar, “Haksız Fiil Kaynaklı Zararların Tazmini Bakımından 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Getirdikleri,” s.301; Antalya, *Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması*, s.96.

[29] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.41- 42; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.280; Baysal, *Zarar Görenin Kusuru Müterafik Kusur*, s.15.

[30] Kılıçoğlu, *Yansıma Yoluyla Zarar*, s.39; Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.78; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.290. Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s.563; Doğan Şenyüz, *Borçlar Hukuku Genel ve Özel Hükümler* (Ekin Yayınevi, 2018), s.250. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurul Kararı, 06.07.2018 Tarih ve E. 2017/5 K. 2018/7 T sayılı kararı; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 4.12.2019 Tarih ve E. 2017/1978 K. 2019/5793 Sayılı Kararı; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 18.3.2019 Tarih ve E. 2018/3295 K. 2019/1508 Sayılı Kararı, Lexpera.

[31] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.42. Kılıçoğlu, *Yansıma Yoluyla Zarar*, s.39; Gürpınar, “Haksız Fiil Kaynaklı Zararların Tazmini Bakımından 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Getirdikleri”, s.302; Doğu, “Normatif Zararın Bir Çeşidi Olarak Ev İşlerini Yürüten Eşin Zararı”, s.775.

eylem dolayısıyla ortaya çıkan zararın tazmini konusunda hâkim tazminat yöntemlerini kullanarak takdir eder. Muhtemel zarar, henüz var olmayan ancak eklenecek bir riskin gerçekleşmesi halinde var olma ihtimali bulunan zarardır. Yaralandığı için ağır bir ameliyat geçiren bir kimsenin ölmesi riskine bağlı zararlar, muhtemel zarara örnek olarak verilebilir. Muhtemel zararın tazmini, risk gerçekleşmedikçe söz konusu olmaz^[32].

Bir kimsenin malvarlığında rızası olmaksızın ve iradesi dışında meydana gelen eksilme ya da kaybolma malvarlığında oluşan zarardır. Malvarlığındaki azalma çeşitli şekillerde meydana gelebilir. Beklenen kazançtan mahrum kalma, maddi bir kayıp, malın değerinin piyasa koşulları altında kalması şeklindeki azalmalar malvarlığı zararı olarak değerlendirilir. Aynı zamanda zarar doğrudan doğruya malvarlığındaki aktif bir kalemin kaybı şeklinde ise efektif zarardan bahsedilebilir. Haksız fiil, zarar gören kişinin malvarlığına yönelmiş olmalıdır böylece malvarlığı zararını oluşturur^[33]. Örneğin: şirket hesaplarında haksız rekabet sonucu rakamların üzerinde hukuka aykırı değişikliklerin yapılması müşterilerin ve şirket ortaklarının haksız fiil sonucunda malvarlığı zararının oluşmasına neden olur^[34].

[32] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.43. Başak Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s.155.

[33] Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.283. Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s.568; Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.69; Pierre Tercier, H. Murat Develioğlu ve Pascal Pichonnaz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, XII.Levha Yayınları, 2016, s.110.

[34] Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 31.03.2016 Tarih ve E. 2015/7456, K. 2016/3511 Sayılı Kararı, Lexpera; “*Davacı vekili, müvekkili şirketin ortağı ve müdürü E. yetkilerinin büyük bir kısmını babası olan davalı A. devrettiğini, davalının bu yetkilerle şirket adına müşterilerle görüşüp teklifler hazırladığını, şirket faturalarını imzaladığını, müvekkil şirketin davalının sürekli aynı sektörde faaliyet gösteren davalı şirketle görüşmesinden şüphelenilmesi üzerine ortaklar kurulu kararı ile E müdürlükten azledildiğini, davalı A de yetkilerinin iptal edildiğini, davalının birkaç gün sonra davalı şirkette işe başladığını, davalı müvekkil şirketten ayrılırken müvekkil şirketin bilgilerini, müşteri listesini, teklif formlarını vs. götürdüğünü, bunları davalı şirket yararına haksız olarak kullandığını, müvekkil şirketin tekliflerinin altında teklif vererek müşterileri davalı şirkete çektiğini ileri sürerek, davalıların haksız rekabeti nedeniyle fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 15.000,00 TL maddi, 5.000,00 TL manevi tazminatın davalılardan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiş, ıslah dilekçesiyle maddi tazminat talebini toplam 25.850,10 TL’ye çıkarmıştır.-Davalı A, davanın reddini istemiştir.-Davalı şirket vekili,*

Malvarlığı zararı içerisinde hem yoksun kalınan kar hem de fiili zarar dikkate alınmalıdır. Malvarlığı kapsamında ise bir kişinin üzerinde hak sahibi olduğu ekonomik açıdan ölçülebilir değer tümü girer. Örneğin: kimsenin sahip olduğu para, kıymetli evrak ya da şirket hisse değerleri kişinin malvarlığını oluşturan varlıklardır bunların haksız fiil sonucunda gasp edilmesi, çalınması ile kaybolması ya da eksilmesi. Kişinin şeref ve haysiyetinin veya kişilik alanlarının ihlalinin, ekonomik kişiliği de etkilemesi mümkündür. Kişilik hakkının ihlali herhangi bir ekonomik sonuç doğurmuyorsa artık burada bir zarardan bahsedilmez yalnızca manevi bir acının varlığından söz edilebilir^[35].

Şahıs varlığı zararı, kişinin maddi veya maddi olmayan kişisel varlıklara yönelik haksız fiiller sonucu doğan zarardır. Kişinin maddi varlığına yönelik haksız fiil, yaralama ya da ölüm sonucu doğuran fiillerdir. Buna karşılık kişinin maddi nitelikte olmayan kişisel varlıklarına yönelik haksız fiil de şahıs varlığı zararına yol açan fiillerdir^[36]. Şahıs varlığı sonucu tazmin öngörülür ancak bu tazmin sorumluluğu kısmi niteliktedir. Çünkü kişinin manevi değerlerinin hasarını tam olarak bir bedel ile ölçmek mümkün değildir ya da ölen kişinin geri getirilmesi, yararlanan kişilerin bir önceki fiziki yapılarında olması tam olarak mümkün değildir.

---

bahsedilen olaylarla hiçbir ilgilerinin olmadığını, haksız rekabet iddialarının yerinde olmadığını savunarak, davanın reddine karar verilmesini istemiştir.-Mahkemece, bozma ilamına uyularak davacı şirket çalışanı A davacı şirketin sırlarına vakıf olduğu, işten ayrıldıktan sonra aynı işle iştigal eden diğer davalı şirket ile çalışmaya başladığı ve davacı şirketin ticari sırlarına vakıf olan bu şahsın mal alım satımına yönelik teklifler verdiği, bu eylemin haksız rekabet oluşturduğu, davacı zararının bilirkişi raporu ile 25.850,10 TL olarak belirlendiği, manevi tazminatın şartları oluşmadığı gerekçesiyle ıslah olunan maddi tazminat davasının kabulüne, 25.850,10 TL'nin davalılardan 1/2'şer oranında alınarak davacıya ödenmesine, davacının manevi tazminat talebinin reddine karar verilmiştir”.

[35] Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.37; Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku*, s.63; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.65.

[36] Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.283. Gschnitzer, *Schuldrecht Besonderer Teil und Schadenersatz*, s.96; Wagner, “Schadenersatz bei Tötungen und Angehörigenschmerzengeld-Die Rückständigkeit des deutschen Rechts,” s.2050; Vranken, “Einführung in das neue Niederländische Schuldrecht: Teil II: Das Recht der unerlaubten Handlung, Schadenersatz-und Bereicherungsrecht,” s.307; Maier, *Schadenersatz bei Tötung oder Verletzung der im Haushalt tätigen oder im Beruf oder Geschäft des Mannes mitarbeitenden Ehefrau*, s.147.

II. ŞAHIS VARLIĞI ZARARLARI

A) GENEL OLARAK

Şahıs, hak ehliyeti olan varlık olarak tanımlanmaktadır^[37]. Şahıs varlığı maddi bir kavramla ölçülemeyen ve manevi anlamda değer teşkil eden, şahısların sahip olabileceği isim, onur, saygınlık, kimlik, özel yaşam gizliliği, kişisel değerler gibi özelliklerin sahip olabileceği bir kavramdır. Şahıs varlığı, bir kimsenin sahip olduğu şahsi değerleri, kimliğini oluşturan nitelikleri, bir kişinin şeref, onur ve vücut bütünlüğünü kapsamına almaktadır. Hukuka aykırı eylem sebebiyle ortaya çıkan bir zarar türü ise şahıs varlığına yönelik ortaya çıkan zararlardır. Örneğin: kira bedeli sebebiyle anlaşmazlık yaşayan kiraya verenin kiracının şahsına ve ailesine hakaret etmesi, şerefine yönelik iftirada bulunması. Hukuka aykırı eylemler kişinin kimliğine, şerefine ve onuruna yönelik olabileceği gibi malvarlığına yönelik haksız eylemler de olabilir. Bu başlık altında şahıs varlığına yönelik haksız eylemler ele alınacaktır.

B) ŞAHIS VARLIĞI ÇEŞİTLERİ

Şahıs varlığının uğradığı zararlar iki kategoride ele alınmaktadır. Şahıs varlığı kapsamında olan maddi unsurlara zarar verilmesi ve manevi değerlere zarar verilmesi şeklinde iki başlık altında incelenir. Kişinin bedeni üzerindeki tasarrufları, vücut bütünlüğü o kişinin maddi unsurlarını oluştururken kişinin ruhsal bütünlüğü, şerefi, onuru ve kimliği onun manevi değerler bütününe oluşturmaktadır^[38].

[37] Mustafa Dural ve Suat Sarı, *Türk Özel Hukuku, C.I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri*, İstanbul, Filiz Yayıncılık, 2011, s.5; Bilge Öztan, *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, Ankara, Turhan Kitapevi, 2019, s.87; Kemal Oğuzman ve Nami Barlas, *Medeni Hukuk*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s.12. Serap Helvacı, *Gerçek Kişiler*, İstanbul, Filiz Yayıncılık, 2012, s.9.

[38] Baysal, *Zarar Görenin Kusuru Müterafık Kusur*, s.55; Atlan, *Manevi Zararı Tazmin Yolları*, s.40; Antalya, *Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması*, s.113; Avcı Braun, "Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi" s.41; Kurt, "Zarar Görenin Zararı Azaltma Külfeti", s.775; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s.563; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.347.

1- Şahıs Varlığının Uğradığı Bedensel Zarar ve Ölüm Hali

a) Genel Olarak

Şahıs, mevcut hukuk düzeni içerisinde korunan ve kendisine borç altına girme, tasarruf edebilme hakları tanınan varlıktır. Şahıs olabilme kabiliyetine gerçek kişiler ve tüzel kişiler sahiptir^[39]. Şahıs varlığını oluşturan temel değerlerin bütünüün parçası maddi yapısıdır. Bu yapının korunması gerek vücut bütünlüğü olsun gerek maddi formu ve yapısı olsun gerekse maddi varlığının kabul edilmesidir. Haksız fiil sonucunda şahıs varlığında maddi bir zarar meydana gelebilir. Örneğin: trafik kazası sonucu yolcuların ölümü, yerleri temizleyen görevlinin güvenlik önlemi almaması sonucunda ıslak zeminde kayarak kolunu kıran müşterinin gördüğü zarar vücut bütünlüğüne verilmiş bir zarardır.

Türk ve İsviçre Hukukunda hâkim olan ve Federal Mahkeme tarafından kabul edilmiş bulunan “*objektif teoriye*” göre hukuk düzeninin, kişilerin mal varlığını veya şahıs varlığını korumaya yönelmiş yazılı veya yazılı olmayan kurallarına aykırı fiiller hukuka aykırı fiillerdir^[40]. Haksız fiil sonucunda gerçekleşen zararın tazmin edilebilmesi için tüm unsurların bir arada bulunması gereklidir. Hukuka aykırı eylem ile zarar arasında illiyet bağının bulunması şarttır. İlliyet bağı kurulamaz ise oluşan zararın tazmin edilme talebi de mümkün değildir. Uygun illiyet bağının bulunması gerçekleşen hukuka aykırı eylemin genel hayat tecrübesine, olayların normal akışına göre bir zarara sebep olmasıdır^[41]. Haksız fiil sonucu yapılan bir eylemde kusur

[39] Helvacı, *Gerçek Kişiler*, s.9; Seyfullah Edis, *Medenî Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1993, s.21; Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk*, s.15; Dural ve Sarı, *Türk Özel Hukuku, C.I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri*, s.52; Öztan, *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, s.76.

[40] Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, s.39; Nomer, *Borçlar Kanunu, Genel Hükümler*, s.114. Howard A., Latin, “Problem-solving behaviour and theories of tort liability,” *California Law Review*, 1985, Sayı 73, s.677; Low, Stuart, and Janet Kiholm Smith, “The relationship of alternative negligence rules to litigation behaviour and tort claim disposition,” *Law & Social Inquiry*, 4, 1992, Cilt 17, Sayı 1, s.64.

[41] Avcı Braun, “Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, s.47; Badur, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Haksız Fiile İlişkin Hükümler Açısından Değerlendirilmesi”, s.108; Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, s.39.

bulunmalıdır. Kusur hukuka uygun olmayan, hukuk düzeninin kınadığı bir irade veya irade noksanıdır. Hukuka aykırı sonucu istemeyen veya hukuka aykırı sonucu önlemek için gerekli iradeyi göstermeyen kimse kusurludur.

b) Çeşitleri

Şahıs varlığının uğradığı haksız fiil sonucunda maddi bütünlüğünü ve varlığını zarara uğratan halleri bulunmaktadır. Bunlar şahıs bütünlüğü ve varlığına bir tehdit oluşturmakla beraber varlığın ortadan kalkması sonucunda da oluşan zararlardır.

i. *Beden Tamliğinin İhlali*

Şahıs varlığı zararları içerisinde yer alan bedensel zararlara yönelik olarak bu kavramın geniş yorumlanması gereklidir. Beden, kişinin vücut bütünlüğünü maddi bir yapı olarak ifade edebilir ancak bununla birlikte kişinin ruhunu barındıran, hayatta kalmasını ve yaşamaya devam etmesini sağlayan tutarlılık içerisinde olması gereken bir değeri de ifade etmektedir^[42].

Bedensel zararlara yönelik olarak bir düzenleme TBK m. 54'dür. Buna göre "*bedensel zararlar özellikle şunlardır: (1) tedavi giderleri, (2) kazanç kaybı, (3) çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar, (4) ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar*". Bu düzenleme dar anlamda bedensel zararları açıklamaktadır. İsviçre Borçlar Kanunu m. 46 düzenlemesi ile uyumlu bir düzenlemedir.

Bedensel bütünlüğün ihlali halinde zararın telafisi bu hasarın iyileştirilmesi, önceki hale getirilmesi, vücut fonksiyonlarının işlevselliğinin sağlanması amaçlanır. Tedavi süresince uğranılan kazanç kaybı, keza çalışma gücünün tamamen veya kısmen kaybından dolayı uğranılan kazanç kaybı bu düzenlemede belirtilen ikinci bir unsurdur^[43]. Çalışma gücünün kaybı

[42] Hong Zhang, *Schadensersatz Bei Tötung, Körper-Und Gesundheitsverletzung Im Deutschen Und Chinesischen Recht*, Hamburg, Verlag Dr. Kovac, 2013, s.36; Hermann Lange ve Gottfried Schiemann, *Schadensersatz, Handbuch Des Schuldrechts in Einzeldarstellungen*, Bern, Mohr Siebeck, 2003, s.78; Gerhard Wagner, "Das Zweite Schadensersatzrechtsänderungsgesetz", s.2050; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.94; Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku*, s.283; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.603.

[43] Nomer, *Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddî Tazminatın Belirlenmesi*, s.96; Gürpınar, "Haksız Fiil Kaynaklı Zararların Tazmini Bakımından 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Getirdikleri", s.134; Badur, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Haksız

geçici olabileceği gibi sürekli de olabilir. Sürekli iş gücü kaybında haksız fiilin hiç vuku bulmadığı faraziyesine göre önce zarar görenin muhtemel çalışma süresi ile pasif dönemler içindeki muhtemel kazancın toplam tutarı hesaplanır^[44]. Bedensel zarara uğrayan kimsenin desteğinden yoksun kalanlar bu zararlarının tazmini, hukuka aykırılık bağı bulunmadığından, haksız fiil sorumlusundan talep edemezler. Bu tür zararlar ölüm halinde istenebilir.

Zarar görenin başkasının yardımında muhtaç kalması halinde brüt asgari ücret üzerinden bakıcı gideri hesaplanır. Ancak bakıma muhtaç davacıya aile birliği içinde bakılması, evli ise eşin yardım yükümlülüğünün bulunması da dikkate alınır ve buna göre zarar miktarında belli bir oranda indirim yapılır. Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanan tedavi giderleri dışında, tedavi amacına yönelik başka harcamaların da tazmini talep edilebilir.

Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar ele alınan üçüncü unsurdur. Çalışma gücünün kaybı da ekonomik gelişmenin zorlaşmasına yol açar. Ancak burada kastedilen bedensel olarak çalışma gücü kaybı dışındaki bir sebeple ekonomik olarak kayba uğramaktır. Örneğin: haksız fiil sebebiyle aşırı derecede yüz estetiği bozulan veya uzuv kaybına uğrayan bir kişi, bedensel olarak çalışma gücünü kaybetmesinden ziyade, görüntüsü itibarıyla iş bulmakta zorlanabilir^[45]. Eğer bedene yapılan saldırının sonuçları hüküm verileceği sırada yeterli bir kesinlikle tespit edilemiyorsa, o takdirde hâkim kararın kesinleşmesinden başlayarak iki yıl içinde tazminat hükmünü değiştirme yetkisini saklı tutabilir. Örneğin: ameliyattan beklenen iyileşmenin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin henüz belli olmaması ve bunun için belli

---

Fiile İlişkin Hükümler Açısından Değerlendirilmesi”, s.39; Avcı Braun, “Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, s.47.

[44] Nomer, *Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddî Tazminatın Belirlenmesi*, s.96; Gürpınar, “Haksız Fiil Kaynaklı Zararların Tazmini Bakımından 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Getirdikleri,” s.134; Badur, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Haksız Fiile İlişkin Hükümler Açısından Değerlendirilmesi”, s.39; Avcı Braun, “Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, s.48.

[45] Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, 5.2.2020 Tarih ve E. 2019/2579 K. 2020/755 Sayılı Kararı; Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, 9.11.2020 Tarih ve E. 2020/1808 K. 2020/2925 Sayılı Kararı; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, 16.7.2018 Tarih ve E. 2015/12955 K. 2018/7179 Sayılı Kararı, Kazancı.

bir sürenin geçmesinin gerekmesi durumunda, hâkim bu süreyi dikkate alarak hükmünü değiştirme yetkisini saklı tutabilir. Tazminat hükmünü değiştirme yetkisi saklı tutulmamış olsa dahi, bedene yapılan saldırının sonuçlarına beklenmedik bir gelişme olması durumunda, gelişen zarar kesin hükmün kapsamına girmez; gelişen zarar için yeni bir dava açılabilir^[46].

Bedensel zararın kapsamı, karar verme sırasında tam olarak belirlenemiyorsa, hâkimin, kararın kesinleşmesinden başlayarak iki yıl içinde tazminat hükmünü değiştirme yetkisini saklı tutabileceğine ilişkin bu hüküm, 818 sayılı BK m. 46/2'e göre ciddi bir farklılık içermektedir. 818 sayılı BK m. 46/2'e göre, "hâkimin hükmü değiştirme yetkisi hükmün tefhimi tarihinden iki yıl için saklı tutulabiliyor iken, artık bu yetkinin kararın kesinleşmesinden itibaren iki yıl için saklı tutulması mümkündür". Böylece, kanun koyucunun madde gerekçesinde de ifade ettiği gibi, iki yıllık sürenin hükmün kesinleşmesine kadar geçecek süre içinde dolması tehlikesini de bertaraf edilmiştir. Dolayısıyla 6098 sayılı Kanun m. 75 ile m. 76 düzenlemeleri uygulamada yaşanabilecek sorunları bertaraf edebilecek biçimdedir. Adalet Komisyonu raporunda ifade edilen ve karşı çıkılma gerekçeleri değerlendirildiğinde endişelerin hükmün yanlış uygulanması ihtimaline dayandığı görülmektedir. Düzenleme hâkimin titiz bir araştırmayla hükmün koşullarının sağlandığını tespit edilmesi halinde sorunların bertaraf edildiğini kabul edebiliriz. Hâkimin bu hükmü uygulamak için davacıdan teminat isteyebileceğine ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır. Nitekim TMK m.4'e göre "kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hâkim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir" düzenlemesi kapsamında hâkimin belirli kurallar çerçevesinde takdir yetkisi bulunmaktadır. Somut olay kapsamında kendisine tanınan yeki çerçevesinde geçici ödeme yapılması bakımından hâkim bir karar verebilir. Bu noktada hâkimin takdir yetkisinin sınırları bakımından tamamen serbest olmadığını ifade etmek gerekir. Kanun boşluğu bulunduğu durumlar bakımından hâkimin takdir yetkisinin bu konu bakımından sınırlı olduğunu kabul etmekteyiz ve hâkim somut olay bakımından kendi belirleyeceği türde bir teminatı istemek karşılığında geçici

[46] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.96; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.604; Lange ve Schiemann, *Schadensersatz, Handbuch des Schuldrechts in Einzeldarstellungen*, s.191; Zhang, *Schadensersatz bei Tötung, Körper- und Gesundheitsverletzung im deutschen und chinesischen Recht*, s.69; Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, s.63.

ödeme kararı vermesi açısından Kanunun koymuş olduğu kurallara bağlı kalmalıdır. Geçici ödeme yapılmasına karar verilmesi her ne kadar zarar gören bakımından pozitif bir durum sağlıyor olsa da bu her somut olay bakımından yasal mevzuat çerçevesinde değerlendirilmelidir. Türk Borçlar Kanunu bu bakımdan taraflar arasındaki dengenin gözetilmesine yönelik hükümler içermektedir.

Hukukumuzda zararın büyümesini önleyecek şekilde hareket etmeyen, erken davranılırsa hayatını kurtaracak bir ameliyata razı olmayan zarar gören, kendi kusuru nedeniyle tazminatta yapılacak bir indirim katlanmak zorunda kalabilmekte iken, bu maddeye bu kadar olumsuz yaklaşmak doğru olmayacaktır. Geçici ödemelerin bir an evvel gerçekleştirilmemesi halinde imkânsız veya aşırı derecede güç olacak bedensel zararlarla sınırlı olarak uygulanması söz konusu olacaktır. Zarar görenin korunması bakımından bu düzenleme hem taraflar için yararlıdır hem de dava süresi ve hasarın büyümesinin önlenmesi bakımından önemlidir.

Haksız fiil sonucu kişinin fiziksel ya da ruhsal varlığında zararlar ortaya çıkabilir. Örneğin: vücut yaralanması, organlardan birinin sakatlanması, zehirlenme, psikolojik olarak taciz edilme, mobbing. Kişi fiziksel veya ruhsal sağlığında yaşadığı zararlar bakımından doğan hastane masraflarının, doktor bakımının, ameliyat, ilaç, röntgen, fizik tedavi, protez masraflarının ödenmesini isteme hakkına sahiptir^[47]. Kişi haksız fiil sonucunda mahrum kaldığı kazancından ve çalışmadığı sürece elde edeceği gelirden yoksun kalması karşısında bunun da tazmin edilmesini talep edebilir^[48]. Zarara uğrayan şahıs çalışma gücünden, devamlı olarak, tamamen veya kısmen yoksun kalmışsa, bu yüzden istikbalde uğrayacağı zararın hesap edilmesi gerekir. İstikbaldeki zararın hesabında, şahıs yaşına ve durumuna göre

[47] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.96; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.604; Lange ve Schiemann, *Schadensersatz, Handbuch des Schuldrechts in Einzeldarstellungen*, s.191; Zhang, *Schadensersatz bei Tötung, Körper- und Gesundheitsverletzung im deutschen und chinesischen Recht*, s.69; Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, s.70.

[48] Lange ve Schiemann, *Schadensersatz, Handbuch des Schuldrechts in Einzeldarstellungen*, s.59; Zhang, *Schadensersatz bei Tötung, Körper- und Gesundheitsverletzung im deutschen und chinesischen Recht*, s.85; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.286; Atlan, *Manevi Zararı Tazmin Yolları*, s.89; Fulya Erlüle, *Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2015, s.110.

muhtemel çalışma süresi, zaman içinde elde etmesi muhtemel gelir dikkate alınır. Çalışma gücünü kaybeden şahsın, kişiliğine uygun başka bir işte çalışarak gelir sağlanması mümkünse ödenecek tazminat bu iki gelir arasındaki farkı kapsar^[49]. Haksız fiil sonucunda çalışma gücünden yoksun kalan kimse çocuksa, istikbaldeki zararın hesabında, çocuğun sosyal durumuna ve kabiliyetine göre muhtemel mesleği ve çalışmaya başlayabileceği yaş göz önünde bulundurulur. Örneğin: haksız fiilin neticesinde artistin veya genç bir kızın yüz güzelliği bozulmuşsa, bu suretle artist olarak çalışma imkânı ortadan kalkmışsa bunun tazmini gereklidir. TBK m. 54 düzenlemesinde belirtilen bu unsurlar sayma değil örneklendirme olarak verilmiştir dolayısıyla mahrum kalınan bir kar ya da bu sayılanların dışında oluşan başka zararlar mevcut ise bunların da tazmini talep edilebilir.

ii. Ölüm Sonuçlu Zarar

Şahıs varlığına yönelik haksız fiil sonucunda oluşan maddi zararlardan birisi ölümdür yani kişi varlığının yok olmasından doğan zararlardır. Buna ilişkin düzenleme TBK m. 53 ile yapılmıştır. Buna göre “ölüm halinde uğranılan zararlar özellikle şunlardır: (1) cenaze giderleri, (2) ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar, (3) ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıplar”. Burada belirtilen zararlar yine örneklendirme amaçlıdır. Yasal düzenleme içerisinde kullanılan “özellikle” ibaresi bunun bir ispatıdır. Dolayısıyla ortaya çıkan başka zararların da olması halinde bu düzenleme kapsamında tazminat talebine konu olacaktır. Bu düzenlemeye kaynaklık eden düzenleme İsviçre Borçlar Kanunu m. 45’dir^[50].

Cenaze masrafları esasen mirasçılar tarafından ya da terekeden karşılanır ancak haksız fiil sonucu ölüm gerçekleşmiş olması halinde TBK m. 53

[49] Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, s.71; Avcı Braun, “Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, s.48; Fatma Burcu Savaş, “Haksız Fiil Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başlama Anı”, Ankara, *TBB*, Sayı 74, 2008, s.122; Gökcan, *Hukukumuzda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları*, s.114; Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.56; Abdülkerim Yıldırım, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Adalet Yayınları, 2017, s.74.

[50] Zhang, *Schadensersatz bei Tötung, Körper-und Gesundheitsverletzung im deutschen und chinesischen Recht*, s.73.

gereğince zarar veren tarafından tazmin edilecektir^[51]. Ölüm, haksız fiil sonucu hemen gerçekleşmemişse ve zarar görenin tedavi giderleri, protez, ameliyat ve muayene ücretleri, ilaç ve bakım harcamalarıdır. Haksız fiil sonucu çalışma gücünün kaybı yaşanmışsa ya da çalışma gücünde azalma olmuş ise bu sebeple yaşanan ekonomik kayıplar, mahrum kalınan karın da tazmin edilmesi için hesaplanması gerekir. Örneğin: taksi şoförünün müşterisi tarafından darp edilmesi ve bir süre araç kullanamaması, kırıklarının tedavi edilmesi ve geçici iş gücü kaybı dolayısıyla doğan zararlardan zarar verenin tazmin edilmesi gereklidir^[52]. Haksız fiil neticesinde bir kimsenin ölmesi halinde Kanunun amaçladığı öngörülebilir zararların dışında kalan maddi zararların tazmini kural olarak istenemez. Örneğin: ölen kişinin yapmış olduğu iş sözleşmesinden kazanacağı haklar ve işçilik ücretlerinin talebi bakımından ölüm sebebiyle sözleşmenin yerine getirilmemesinden zarar görmüş bulunan kimse tazminat talebinde bulunamaz.

Haksız fiil sonucu ölen kişinin desteğinden yoksun kalan kimseler de bu zararlarının tazmin edilmesini talep edebilirler. Özellikle ölenin eşi, çocuğu, anne ve babası olan kimseler ile bakımını yaptığı kişiler bu bakımdan önemlidir. Destekten yoksun kalma kapsamında nişanlıların, birlikte yaşayan kişilerin, ölünceye kadar bakma sözleşmesi yapan kişilerin de değerlendirilmesi gereklidir. Yargıtay kararlarında ve uygulamada da genel kabul gören anlayışa göre nişanlıların, evlilik dışı birlikte yaşayan kişilerin, ölünceye kadar bakma akdi yapan kişilerin destekten yoksun kalma tazminatı alabilir^[53]. Destekten yoksun kalma tazminatı Borçlar Kanunu'nun 45.maddesinin 2.fıkrası gereğince yoksun kalınan yardımın tazmini amacını taşır. Bu yardımın halen yapılmakta olması koşulu yoktur. Bugün yapılmasa

[51] Zhang, *Schadenersatz bei Tötung, Körper-und Gesundheitsverletzung im deutschen und chinesischen Recht*, s.73. Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.285; Atlan, *Manevi Zararı Tazmin Yolları*, s.74; Erlüle, *Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat*, s.46.

[52] Safa Koçoğlu, "İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sonucu Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Şartları", *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 19, 2017, s.189–206, s.190.

[53] Yargıtay 13.Hukuk Dairesi, 11/06/2003 Tarih ve E.2003/2559, K. 2003/7644 Sayılı Kararı; Yargıtay 17.Hukuk Dairesi, 25/10/2018 Tarih ve E.2015/13218, K.2018/9634 sayılı Kararı; Yargıtay 17.Hukuk Dairesi, 11/03/2019 Tarih ve E.2019/370, K.2019/2705 sayılı Kararı, Kazancı.

dahi ileride yapılacağı muhakkak ise tazminata hükmetmek gerekir. Bu yardım infak ve iâşeye taalluk edebileceği gibi yılda bir veya iki defa yapılan yardımlar ve hediyeler de olabilir. Bu davayı açabilmek için mirasçı olmak ve ölen yönünden nafaka yükümlüsü bulunmak da şart değildir. Davacının ölenin bir yakını olması yani aralarında yakın ilişkiler bulunması, ancak yardımın devamlı veya yapılmasının muhakkak olması yeterlidir. Ölüm olayı ile birlikte bu kişiler ölen kişiden ileride alacakları muhtemelen yardımdan mahrum kalmışlardır. Küçük çocukların ölümünde de duruma göre çocuğun ileride anne ve babasına destek olacağı varsayımı değerlendirilebilir ve ailesine destek olacağı kabul edilir^[54]. Muhtemel yardımın miktarı hesaplanırken, yıllık muhtemel yardım miktarı ile muhtemel yardım süresi dikkate alınır. Destek ihtiyacının ortadan kalkması veya kalkma ihtimalinin bulunması da dikkate alınır. Örneğin: geride kalan dul eşin evlenme ihtimali dikkate alınarak hesaplanan tutardan belli bir oranda indirim yapılır.

Destekten yoksun kalma tazminatının ve bu zararın hesaplanmasında TBK m. 55 düzenlemesi uygulama alanı bulur^[55]. Yasal düzenlemeye göre TBK m. 55/I c.2 “kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile ifa

[54] “Bakım gücü-bakım ihtiyacı; bu konuda önemli olan, kimlerin yardımcı, kimlerin yardım gören olabilmeye elverişli oldukları değildir; somut olaylar ve belirli kişiler bakımından geleceğe uzanacak ve gelecekte dahi mümkün olabilecek biçimde kimlerin gerçekten yardımcı, kimlerin yardım gören olduklarıdır”, Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 16.02.2021 Tarih ve E. 2020/6402, K. 2021/1664 sayılı Kararı, Lexpera.

[55] Destek, sürekli ve düzenli olarak maddi ya da manevi olarak yardımda bulunmak ve karşılaşılan zorlukların birlikte aşılmasını sağlamak amacıyla ilgilenmektedir Destek veren kimse, annesine ya da babasına, çocuğuna yardımda bulunabildiği gibi üçüncü bir kimsenin bakımını üstlenmiş ya da onun maddi olarak desteklenmesini sağlayabilir. Örneğin: yatalak komşusuna bakan bir kimse, bir çocuğu okutan kimse destek vermektedir. Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku*, s.300; Tunçomağ, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.506; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.620; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s.561. Destek kavramı çok geniş bir alanı kapsamına alır bu bakımdan bir ev hanımının ücretsiz olarak ev işlerini yapması, çocuklarıyla ilgilenmesi, onların ödevlerini yaptırması ve onlara yetenek öğretmesi kocasına destek olmaktır ve bakıcı, aşçı, temizlikçi tutma masraflarından onu kurtarması da destek kapsamına girmektedir. Bizim de katıldığımız bu görüş için bkz. Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.622; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2017, s.340; Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku*, 302; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.105. Doğu, “Normatif Zararın Bir Çeşidi Olarak Ev İşlerini Yürüten Eşin Zararı”, s.1141;

amacını taşımayan ödemeler, bu tür zararların belirlenmesinde gözetilemez, zarar veya tazminattan indirilemez". Bu düzenleme yeni niteliktedir dolayısıyla 818 sayılı BK'da bulunmamaktadır. Bu düzenlemenin amaçlarından birisi zarar verenin hakkaniyetli bir tazmin gerçekleştirmesidir. Tazminatın ödenmesine ilişkin esaslar bakımından ilk tespit edilmesi gereken bunların ifa amacı taşımayan ödemeler olduğudur ve tazminat ödemesi olarak hesaplanması gerektiğidir^[56]. Aynı zamanda bu ödemelerin bir sözleşme ilişkisine ilişkin ödeme olmadığı ve dolayısıyla tazminat sorumlusunun bu borcu ödemekle sorumlu olduğudur. Üstlenmiş olduğu tazminat sorumluluğunu bir başkasına devredemeyecektir. TBK m.83 borçların ifası bakımından şahsen ifa zorunluluğu olmadığını düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre "*borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü değildir*" şeklinde düzenleme yapılmıştır nitekim haksız fiil sonucunda kusurlu zarar veren kişinin tazminat sorumluluğunu yerine getirmesi bakımından alacaklı için herhangi bir önem arz etmiyor olması halinde bu tazminat üçüncü kişi tarafından da ödenebilir. Eğer üçüncü kişi tarafından ödeme gerçekleştirilmesi halinde bu ödemenin amacının destekten yoksun kalma zararının tazmin edilmesine yönelik olması halinde zararın üzerinden o oranda indirim yapılabilir. Tazminatın belirlenmesinde üçüncü kişilerin zarar görene doğrudan yardım etme amacı taşıması ve bu kapsamda ödeme yapması hesaplama dâhil edilmez. Örneğin: trafik kazası sonrasında ölen kimsenin ailesine destekten yoksun kalma tazminatı ödenmesine karar verilmesi halinde zarar veren kimsenin çalışmıyor ya da 18 yaşında bir genç olması halinde babasının bu ödemeyi oğlunun yerine getirmesi halinde zararın tazmin borcu ödenmiş kabul edilecektir.

Destekten yoksun kalma ve bedensel zararların tazminatının belirlenmesi ve uygulanacak indirimler TBK m. 55/I c.3 ile düzenlenmiştir. Buna göre "*hesaplanan tazminat, miktar esas alınarak hakkaniyet düşüncesi ile arttırılmaz veya azaltılamaz*". Sorumluluk hukuku genel prensipleri tazminatın belirlenmesinde uygulama alanı bulur. Yapılacak hesaplamada tazminatın

Tülay Karakaş, "Bedensel Bütünlüğü İhlal Edilen Ev Kadınının Çalışma Gücünün Kaybı Nedeniyle Tazmin Talebi", *AÜHFD*, Cilt 55, Sayı 2, 2006, s.143–56, s.148.

[56] Aksi görüş için bkz. Murat İnceoğlu ve Meliha Sermin Paksoy, "Bedensel Zararlarda ve Ölüm Halinde Zararın Belirlenmesi (TBK. m.55)", *Yaşar Üniversitesi E-Dergi Özel Sayı*, 2013, s.1383–1412, s.1387.

meblağı zararın miktarını aşamaz prensibi bu anlamda önemlidir^[57]. Çünkü haksız fiilin zarar gören için bir zenginleşme kaynağı olamayacağı kabul edilir. Haksız fiille uygun nedensellik bağı içinde ortaya çıkıp da zarar görenin yararına olan sonuçların da zararlarla denkleştirilmesinin gerektiği kabul edilen ikinci bir prensiptir^[58]. Bu prensipler bakımından Türk Borçlar Kanunu'nun 55. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde bu hususun tekrar edilmesinin hiçbir gereği bulunmamaktadır. Ayrıca bu cümle sanki sadece destekten yoksun kalma zararları ve bedensel zararlar bakımından bu kurallara uyulmasının gerektiğini düşündürdüğü için yanıltıcı olabilir. Çünkü bu kurallar, şeye gelen zararlar da, tazmininin mümkün olduğu durumlarda salt malvarlığı zararlarında da, hatta manevi zararlar söz konusu olduğunda da uygulanır.

[57] Destekten yoksun kalma ve bedensel zararlar içinde denkleştirme yasağı zararlar içinde denkleştirme yasağı zararın belirlenmesi açısından mümkündür. Denkleştirme, tazminat zarar kadar olduğu için ödenen tazminattan indirilmesi ve gerçek zararın hesaplanması yapılır. Zarar gören adına bir kazandırma durumu bulunmalıdır. Belirli yararlar bakımından getirilen yasaklar vardır. Bunlardan ilki, sosyal güvenlik alacakları açısından, İkinci yasak ise ifa amacını taşımayan ödemelerdir. Kişiyi akraba ve yakınlarına çeşitli maddi yardımlar, zarar veren lehine olacağından Yasanın ruhuna aykırıdır. Kanun koyucu bu istisnaya yer vermiştir. Destekten yoksun kalma halinde hayat standartlarında bir düşme de meydana gelmiştir. Hakkaniyet düşüncesiyle arttırma/azalma tazminatın belirlenmesinden sonra toplu bir indirimde bulunmamalı keyfiliği önlemelidir. Zhang, *Schadenersatz bei Tötung, Körper- und Gesundheitsverletzung im deutschen und chinesischen Recht*, s.175; Clemens Höpfner, "Vertrauensschaden Und Erfüllungsinteresse: Zur Begrenzung Der Schadenersatzpflicht Des Anfechtenden", *Archiv Für Die Civilistische Praxis*, Cilt 212, Sayı 6, 2012, s.853-74, s.853; Balduğ, "Destekten Yoksun Kalma Tazminatı ve Tazminatın Belirlenmesinde Müterafık Kusur", s.1252.

[58] Sorumluluk hukukumuzda tazminatın olsa olsa indirilmesi söz konusu olabilir ve bu husus da Türk Borçlar Kanunu'nun 52. maddesinde hükme bağlanmıştır. Bu maddenin ikinci fıkrasına göre, tazminatın indirilmesinde hakkaniyet düşüncesi de rol oynar; ama bunun için tazminat yükümlüsünün zarara hafif kusuruyla sebep olması ve tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olması da gerekir. Yoksa sırf belirlenen tazminatın miktarı esas alınarak, bu miktarın hâkim tarafından çok yüksek görüldüğü durumlarda hakkaniyet düşüncesi ile tazminattan indirim yapılmaz. Ayrıca 52. maddenin ikinci fıkrası çerçevesinde yapılan indirim, şeye gelen zararlar ve diğer malvarlığı zararlarının tazmini ile sınırlı olmayıp, destekten yoksun kalma zararları ve bedensel zararlar için de söz konusu olabilir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 55. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesinde yer alan “*hakkaniyet*” ifadesi de bazı sorunlara yol açabilir. Buna göre “*hesaplanan tazminat, miktar esas alınarak hakkaniyet düşüncesi ile arttırılamaz veya azaltılamaz*”. Hakkaniyet düşüncesi ile veya başka herhangi bir gerekçe ile olsun hesaplanmış olan tazminatın miktar esas alınarak arttırılması hukuki açıdan yanıtıcı bir nitelik taşımaktadır.

Türk Borçlar Kanunu'nun 55. maddesinin ikinci fıkrasında, “*bu hükümlerin her türlü idari eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine ya da kişinin ölümüne bağlı zararlara ilişkin istem ve davalarda da uygulanacağı*” hükme bağlanmıştır. Bu düzenleme de kanaatimizce pek fazla bir anlam ifade etmemektedir. Çünkü idarenin sorumluluğunun söz konusu olduğu hallerde, her ne kadar idare hukuku ve idari yargılama hukuku ilkeleri gözetilse de Türk Borçlar Hukukunun sorumluluğa ilişkin ilkelerinden zaten yararlanılmaktadır. Üstelik bu yararlanma vücut bütünlüğünün yitirilmesine ya da ölüme bağlı zararlarla sınırlı da değildir.

2- Şahıs Varlığının Manevi Değerlerinin Uğradığı Zarar

a) Genel Olarak

Şahıs varlığını oluşturan manevi değerlerin, şahıs haklarının, onur, şeref, ün gibi unsurların haksız fiil sonucu zarara uğratılması manevi zararları oluşturmaktadır^[59]. Bir kimsenin hayatı, sağlığı, namusu, şöhreti vb. değerleri hukuka aykırı biçimde ihlal edilebilir bu yüzden elem ve üzüntü duyması halinde manevi zarar söz konusu olur. Fiziksel ve ruhsal ıstıraplar, manevi zarar olarak adlandırılır. Mağdur, uğradığı şoku, çektiği ıstırapı bir ölçüde giderebilecek olan bir tazminatı failden isteyebilecektir. Hayatı, vücut bütünlüğü, sağlık, hürriyet, şeref, resim, ticari itibar gibi değerler kişilik haklarını oluştururlar. Bu haklara saldırıyla mağdurun iç dünyası sarsılır, ruhsal bütünlüğü bozulabilir, yaşama zevk ve sevincinde bir eksilme hisseder, huzur ve mutluluk duyguları azalır^[60]. Kişilik haklarının ihlali çoğu kez

[59] Antalya, *Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması*, s.225; Atlan, *Manevi Zararı Tazmin Yolları*, s.46; Erlüle, *Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat*, s.52; Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, s.53.

[60] Özlem Bal, “Manevi Tazminat Miktarının Belirlenmesi”, *Prof.Sarper Süzek'e Armağan*, 2011, s.1257–67, s.117; Oğuz Sadık Aydos, “Basın Yolu İle Kişilik Hakları İhlallerinde

manevi zararı oluşturmakla birlikte kimi kez maddi zarara da yol açabilir. Manevi zararın tazmini bakımından hâkimin her olayın özelliklerine ve fail ile mağdurun ekonomik ve şahsi durumuna göre bir değerlendirme yapması gereklidir.

Haksız fiil sonucunda manevi zararın meydana gelmesi halinde talep edilebilecek manevi tazminat TBK m. 56 ile düzenlenmiştir. TBK m. 56/1'e göre “*hâkim, bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda olayın özelliklerini göz önünde tutarak, zarar görene uygun bir miktar paranın manevi tazminat olarak ödenmesine karar verebilir*”. Ölüm gerçekleşmiş veya kişinin beden bütünlüğü haksız fiil sonucunda zarar görmüş doğan manevi zararın tazmini için TBK m. 56/1 uygulanır. Haksız fiil sonucu kişiye tıbbi müdahalede bulunulmuş, kişi buna rağmen sağlığına kavuşmamış, sakat kalmış ya da bedeninde iz kalmış olabilir. Bu durumlarda kişi bedensel bütünlüğünde meydana gelen bu tarzdaki değişikliklerin acı ve elemiini çekeceği için bunların tazmin edilmesi gerekmektedir. 818 sayılı BK döneminde m. 47 incelendiğinde haksız fiil sonucunda ölümün gerçekleşmesi halinde ölenin yakınlarına manevi zararın tazmin edilmesi talebi hakkı tanınmamaktaydı. TBK m.56/2'de ağır bedensel zararlar neticesinde yakınlarla manevi tazminat talep hakkı tanınmıştır. TBK m.56 ve m.58 ile TMK'un kişilik hakkına ilişkin hükümleri (TMK m.24-25) arasında, ölüm ve ağır bedensel zararlar dışında, başkaca kişilik hakkına tecavüzden dolayı yansıma zarara ve tazminine izin veren hüküm yoktur. Ancak, aile bireylerinden birinin kişilik hakkına yapılan tecavüz ailenin değer bütünlüğü çerçevesinde o aileyi oluşturan tüm bireylerin kişilik hakkını ihlal ediyor ise söz konusu kişiler TBK m.58 kapsamında manevi tazminat talep edebilir. Örneğin: Birinin çocuğu gözü önünde vahşi bir davranışa maruz kaldığını görmesi sonucunda kişinin konuşma kaybının yitirilmesi halinde tazminat talep edebilmesi bu düzenleme ile mümkündür. Oluşan zarar beşerî bir hakkın ihlalinin sonucu doğan zarardır.

Manevi Tazminat”, s.5; Sevda Bora, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Manevi Tazminat Davası”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Sayı 83, 2013, s.31–42, s.31; Bal, “Manevi Tazminat Miktarının Belirlenmesi”, s.1258; Antalya, *Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması*, s.225; Atlan, *Manevi Zararı Tazmin Yolları*, s.46; Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, s.53; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.287.

TBK m. 56/2 düzenlemesine göre ise “*ağır bedensel zarar veya ölüm halinde, zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verilebilir*”. Bu düzenlemede en dikkat çeken husus zarar gören ile birlikte onun yakınlarının da manevi tazminat talep edebiliyor olması konusudur ancak belirtildiği üzere burada ağır bedensel zarar koşulu bulunmaktadır. Örneğin: maden kazası sonucunda madende bedensel bütünlüğü bozulan maden işçisinin yaşadığı zarardan etkilenen eşi, çocuğu ya da yakınları manevi tazminat talebinde bulunabilir^[61]. Bedensel bütünlüğü ihlal edilen kişinin bundan dolayı bizzat manevî tazminat talep edebilmesi için uğradığı bedensel zararın ağır olması şartı aranmaz. Kusur, haksız fiil sorumluluğunun bir koşuludur. Manevî tazminata hükmedilebilmesi için olaya özgü hal ve şartların, olayın özelliklerinin tazminatın şartlarını barındırması gerekir. Bunlardan birisi zarar verenin kusurlu olması gerektiğidir. Olayın özellikleri denildiğinde, saldırı kişilik hakkı ihlal edilen kişinin manevî kişilik değerlerinde meydana getirdiği eksilmenin boyutu değerlendirilmelidir.

b) Çeşitleri

i. Kişisel Varlığı Oluşturan Unsurlara Saldırı

Kişilik hakları, bir kişinin kendini tanımladığı şekil, yapı ve kimlikle hayat içerisinde var olmasını ve yeteneklerinin, özelliklerinin inkişafı için elverişli ortamı sağlayan haklardır^[62]. Doğal olarak bu haklar her kişi için geçerlidir ve bir başkasının hakkını sınırlamayacak şekilde var olur. Genel olarak

[61] “*Manevi tazminat davalarında, gelişmiş ülkelerde artık eski kalıplardan çıkılarak caydırıcılık unsuruna da ağırlık verilmektedir. Gelişen hukukta bu yaklaşım, kişilerin bedenine ve ruhuna karşı yöneltilen haksız eylemlerde veya taksirli davranışlarda tatmin duygusu yanında caydırıcılık uyandıran oranlarda manevi tazminat takdir edilmesi gereğini ortaya koymakta; kişi haklarının her şeyin önünde geldiğini önemle vurgulamaktadır. Bu ilkeler gözetildiğinde; aslolan insan yaşamıdır ve bu yaşamın yitirilmesinin yakınlarında açtığı derin ızdırabı hiçbir değer telafi etmesi olanaklı değildir. Burada amaçlanan sadece bir nebze olsun rahatlama duygusu vermek; öte yandan da zarar veren yanı da dikkat ve özen göstermek konusunda etkileyecek bir yaptırımla, caydırıcı olabilmektir*”. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 12/06/2019 Tarih ve E. 2018/7138, K. 2019/4233 Sayılı Kararı, Kazancı.

[62] Helvacı, *Gerçek Kişiler*, s.10; Edis, *Medeni Hukuk*, s.14; Oğuzman ve Barlas, *Medeni Hukuk*, s.26; Dural ve Sarı, *Türk Özel Hukuku, C.I, Temel Kavramlar ve Medeni*

kişilik hakları tanımlanırken şu ifadelere yer verilir; insanın insan olması dolayısıyla sahip olduğu haklardandır. Kişinin kendisine ayrılmaz şekilde bağlıdır. Mutlak hak niteliği taşıdığından, herkese karşı ileri sürülebilir. Bu haklar para ile ölçülemez. Kişilik haklarını koruyan hükümler hukukumuzda mevcut olduğu gibi, İnsan Hakları Evrensel Beyanname ve Avrupa İnsan Hakları Bildirisi'nde de yer almaktadır. Kişilik hakları vazgeçilebilir nitelikte değildir. Başka bir kişiye devredilmesi de söz konusu değildir, ölümle son bulur. Kişilik haklarının bir başkasına devredilmesi mümkün değilken, kişilik haklarının zedelenmesinden doğan dava ve alacak hakkı, bir başkasına devredilebilir. Kişilik haklarının bazılarının da kullanımını devredilebilmektedir. Örneğin: isim hakkı kullanımının devredilmesi, bir kişinin, kişilik haklarının zedelenmesi sonucunda ağır bedensel zarara uğraması ya da ölmesi halinde, yakınlarına manevî tazminat davası açma hakkı.

Şahıs varlığı içerisinde yer alan isim, resim ya da kimlik bilgilerinin de hukuka aykırı olarak kullanılması şahıs varlığı zararlarını oluşturur. İsim, kişinin kendisini tanımlayıp toplum içerisinde var olabilmesi için bütünleyici parça niteliğindedir. Kişiyi diğer varlıklardan ayırmaya yarar. İsim olmadan şahıs varlığı eksiktir. Hukuken korunması gereken bir unsurdur. Dolayısıyla şahıs isimlerinin hukuka aykırı olarak kullanılması, toplanması ya da üçüncü kimselere aktarılması durumunda zarar gören kimse buna ilişkin tazminat talebinde bulunabilir. Kişilerin isim ve soy isimlerinden farklı olarak, takma isimleri ya da lakapları da olabilir. Bazı kişiler, gerçek isimlerinden çok takma isim ya da lakaplarıyla tanınır ve bilinir. Takma isim ve lakap üzerindeki hakkın zedelenmesi de ismin hukuksal korunmasına dâhil olacaktır. Tüzel kişiler de isimleri üzerinde da bu koruma aynı şekilde sağlanmaktadır.

Kişilerin resim ve sesleri yine şahıs varlığının bir parçasıdır. Kişinin herhangi bir cisim üzerindeki görüntüsünün, kişinin rızası olmadan ve menfaatlerine aykırı olarak kullanılması şahıs varlığının zedelenmesine neden olur. Fotoğrafın deforme edilmesi ve kullanılması, gelir elde edilmesi ve bu amaçla son olarak çoğaltılması da kişilik haklarının zedelenmesine neden olmaktadır. Aynı zamanda fotoğrafın kişinin rızası olmadan başkalarına gösterilmesi de kişilik haklarını zedeleyebilmektedir. Örneğin: genç bir kızın fotoğraflarının rızası olmadan başka birine verilmesi ve kızla ilgisinin bulunulduğunun söylenmesi hukuka aykırı bir kullanıma örnektir.

Kanunun Başlangıç Hükümleri, s.32; Öztan, *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, s.80; Atlan, *Manevi Zararı Tazmin Yolları*, s.38; Ergüne, *Olumsuz Zarar*, s.21.

ii. Şeref ve Haysiyetin Zarar Görmesi

Şeref ve haysiyet kavramları, kişilerin hem doğuştan sahip oldukları hem de hal ve hareketleri ile kişiye çevresi tarafından tanınan iyi ve güzel değerlerin toplamı olarak ifade edilmektedir. Çevre tarafından tanınan ve kişinin kabul gördüğü şekliyle yansıyan bu değerler, ahlâkî, hukuksal, toplumsal, ticarî ve mesleki konulara ilişkin olabilir. Şeref ve haysiyet, kişinin kendini tanımladığı şekilde hayat içerisinde var olmasını ve bu varlığını pekiştirmesini sağlayan değerlerdir. Kişinin kendisini tanımladığı şekilde hayat içerisinde var olmasının engellenmesi de şeref ve haysiyet değerlerinin zedelenmesidir. Örneğin: bir kimsenin ölmüş olan yakınına hakaret edilmesi, toplum içerisindeki değerine iftira atılması^[63].

Kişinin kendisini tanımladığı şekilde hayat içerisinde var olmasının engellenmesi durumunda hukuk kurallarına uyularak, diğer bir kişinin kendini koruması ya da bir insan topluluğunun haklarının korunması amacıyla yapılırsa, elbette bu durumda şeref ve haysiyetin zedelendiği söylenemez. Doktrinde bu konu üzerinde iç ve dış ya da objektif ve sübjektif şeref ve haysiyet gibi ayrımlar konulmuş ve üzerinde tartışılmıştır^[64] ancak bu ayırım gereksizdir çünkü şahıs varlığı bir bütün olarak korunur dolayısıyla bütünlüğe zarar gelmesi durumunda bunun içerisindeki tüm unsurların

[63] “..müteveffanın ölümünden iki gün sonra davalının bu kez internet ortamında muris hakkında “Cenabı Allah’ın sopası yoktur, alma masumun ahını elbette çıkar...Cenabı Allah’ın daha temizlendi, sıra öbür mikroplarda” şeklinde ifadeler kullanarak eşi ve çocuklarının manevi değerlerine de saldırdığını, onarılmaz ve tarif edilmez derecede incittiğini, eşini ve babalarını elim bir kazada zamansız kaybeden davacıların psikolojilerinin davalının söylemlerini öğrenmekle bir kez daha alt üst olduğunu...”, Yargıtay Hukuk Genel Kurul, 08/07/2020 Tarih ve E. 2017/4-1392, K. 2020/542 sayılı Kararı, Lexpera.

[64] Hüseyin Can Aksoy, *Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Verilerin Korunması*, Ankara, Çakmak Yayınevi, 2010, s.191; Sinan Sami Akkurt, *Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2020, s.210; Atlan, *Manevi Zararı Tazmin Yolları*, s.215; Antalya, *Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması*, s.316; İnceoğlu and Paksoy, “Bedensel Zararlarda ve Ölüm Halinde Zararın Belirlenmesi (TBK. m.55)”, s.117; Topuz, *İsviçre ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Roma Borçlar Hukuku’nda Maddi Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi*, s.293; Avcı Braun, “Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, s.62.

etkilenmemesi kaçınılmazdır. Her kişinin kendini tanımladığı şekilde hayatta var olması ve bu duruma herkes tarafından saygı duyulması gerekliliğinin geniş anlamda değerlendirilmesi de bazı sorunlara sebep olabilir. Bu halde ölçütün ne olacağının belirlenmesi gereklidir ve bu konuda şahıs hukukuna ilişkin yasal düzenlemeler dikkate alınmalıdır. En başta Anayasa tarafından kişinin şeref ve haysiyet, vücut bütünlüğü, sağlık, özel hayat, isim haklarının korunması düzenlenmiştir. Hukuk düzeni getirmiş olduğu objektif kriterler ile kişiliği koruma altına almaya çalışmıştır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 23. maddesinin 1. fıkrasında, kimsenin hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemeyeceği; 2. fıkrasında ise kimsenin özgürlüklerinden vazgeçemeyeceği, bunları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlandırmayacağı şeklinde düzenlenmiştir. Şahıs varlığını koruyan haklar bu noktada önem kazanmaktadır. Nitekim hukuka aykırı bir eylemin vermiş olduğu zararın tespit edilmesi öncelikle şahıs haklarına vereceği zarar bakımından tespit edilecektir. Örneğin: alkollü araç kullanımı sonrasında trafik kazası yaşanması ve zarar gören insanların olması, kamusal alanda uygunsuz aktiviteler yapan kişinin genel toplum ahlakına vermiş olduğu zarar bakımından bu eylemlerin hukuken korunmayacağı açıktır.

iii. Özel Yaşamın Gizliliğinin İhlali

Özel yaşamın gizliliği, şahıs varlığının bir parçasını oluşturur. Kişinin yaşadığı çevre, hayatını nasıl sürdürdüğü, aile hayatı ve kendisini güvende hissettiği yaşam alanı, barındırdığı sır alanları hukuka aykırı olarak işgal edilmiş ya da buna zarar verilmiş ise bu durumda mağdur kişi manevi tazminat talebinde bulunabilir^[65]. Özel yaşam alanına kişinin tanıdığı, bildiği arkadaş çevresiyle paylaştığı yaşam faaliyetleri de girmektedir. Örneğin: davetlilerin katılabildiği yaş günü, düğün, şirket, dernek, vakıf toplantıları gibi kişinin bu alandaki faaliyetleri, tanıdıkları yer alabilir ancak bu davette izinsiz görüntü alınması ya da hukuka aykırı bir şekilde davetli olmayanların girmesi.

[65] Horst, Ehmann, "Informationsschutz und Informationsverkehr im Zivilrecht," *Archiv für die zivilistische Praxis*, 1988, Cilt 188, Sayı 2/3, s.235; Bundesgerichtshof, Urteil v. 29.11. 2016–VI ZR 530/15, OLG Düsseldorf. Remzi, Demir, "Bedensel Bütünlüğün Tıbbi Müdahaleler Sonucunda İhlâlden Kaynaklanan Manevi Tazminat Davası," *YÜHFD*, Cilt 15, Sayı 1, 2020, s.28.

Sır alanı, kişilerin yaşam alanlarının en mahrem kısmıdır ve kişinin güvendiği kişiler dışında kimseyle paylaşmak istemediği yaşam alanıdır^[66]. Kişi bu alanda, özgürce düşünme ve davranma hakkına sahiptir. Kişi bu alandaki faaliyetlerini, kendine özgü kılabilirdiği ölçüde özgürce yaşayabilir. Kişiye bu alandaki faaliyetlerini sır olarak tutma ve başkalarıyla paylaşmama hakkı tanınmıştır. Kişi bu alanı sır olarak tutarken, başka birinin bu faaliyetleri öğrenmesi veya müdahil olmaya çalışması durumunda kişinin kişilik haklarını zedelemesi söz konusu olacaktır. Kişinin yaşam alanına hem sosyal medya aracılığı hem de fiziksel olarak müdahale varsa mağdur yahut zarar göreceği olan gene hukuki yollara başvurarak hakkını talep edebilecektir.

iv. Ruh Tamliğinin İhlal Edilmesi

Şahıs varlığının özünü oluşturan ve hukuken korunmaya en muhtaç unsur şahsın ruh bütünlüğünün korunmasıdır. Şahıs, fiziki bir nesne değildir, düşünen, hisseden ve yaşam alanı içerisinde bir anlam ifade eden varlıktır. Kanun koyucu bu alanı da korumayı amaçlamıştır. Şahıs varlığına ait olan bu öz parçanın bütünlüğünün hukuka aykırı eylemden korunması ve zarar sonucunda manevi tazminatın öngörülmesi düzenlenmiştir. Bir kişinin işyerinde maruz kaldığı mobbing sonrasında ruh bütünlüğünün hasar almaması kaçınılmazdır^[67]. 4857 sayılı İş Kanunu'nda doğrudan mobbing düzenlenmemiş olsa da özel bir düzenleme mevcut olmaması karşısında, çalışanların maruz kaldıkları psikolojik tacizin hizmet sözleşmesinin taraflara yükledikleri borçlar, ödevler kapsamında değerlendirilmektedir. İş Kanunu

[66] Nagihan Türkel, *Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2010, s.65; Bundesgerichtshof, Urteil, v. 29.11. 2016–VI ZR 530/15 OLG Düsseldorf. “Kein Anspruch der Erben auf Geldentschädigung wegen Persönlichkeitsrechtsverletzung: BGB §§ 823 Abs. 1, 839, 1922 BGB; BDSG § 7 N. 1; Richtlinie 95/46/EG Art. 2 lit. c, Art. 3 Abs. 1”, *Medizinrecht*, 2018, Cilt 36, s.309-312. Ehmann, “Informationsschutz und Informationsverkehr im Zivilrecht”, s.236.

[67] Rudolf Mosler, “Mobbing Am Arbeitsplatz: Verpflichtung Des Arbeitgebers, Unverzüglich Auf Angemessene Weise Abhilfe Zu Schaffen; Schadenersatz Bei Verletzung Der Fürsorgepflicht”, *Juristische Blätter*, Cilt 136, Sayı 7, 2014, s.462; Jacqueline Diehl ve Joachim Wichert, “Ypische Konflikte Am Arbeitsplatz–Mobbing?” *Monatsschrift Für Deutsches Recht*, Cilt 76, Sayı 11, 2022, s.667; Frank Deickert, Björn Maier ve Siegfried Schwab, “Mobbing—Persönlichkeitsverletzung”, In *Erfolgsfaktor Strategisches Management, Controlling Und Personal: Zukunft Des Gesundheitswesens*, 2012, s.219.

işyerinde uygulanan tacizi sadece cinsel taciz olarak düzenlenmiş, bu konuya m.24 bir açıklık getirmiştir. 4857 sayılı İş Kanunu'nun "İşçinin Haklı Nedenle Derhal Fesih Hakkı" başlığını taşıyan 24. maddesinde sayılan hallerde, iş akdinin süresi belirli olsun veya olmasın işçinin, süre bitiminden önce veya bildirimsiz feshedebileceği belirtilmiştir. Borçlar Kanunu m.417'de, "İşveren, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak, saygı göstermek, işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamakla, özellikle işçilerin psikolojik, cinsel tacize uğramamaları, bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür." şeklinde düzenleme yapılmıştır. Günümüzde gelişen imkânlar ve olanaklar sayesinde bir kimsenin ruh bütünlüğü ve psikolojik sağlığı üzerine ciddi bulgular yapılmıştır^[68]. Hukuk bu alanlardan faydalanmaktadır Nitekim Yargıtay da kararlarında kendisini bu hızlı gelişime adapte etmiştir^[69]. Psikoloji ve psikanaliz alanlarında yaşanan gelişmeler kişilerin ruh tamlıklarının korunması için faydalı çalışmalar yapmaktadır. Bu noktada hukuken amaçlanan koruma daha iyi işletilebilmektedir.

Şahıs varlığının haksız fiil sonucu zarar görmesi halinde doğacak manevi zarar tazminin hesaplanmasında amaçlanan manevi tazminat, zarar gören için tazmin talebi oluşturmaktadır. TBK m.56/2 doğrultusunda "ağır bedensel zarar veya ölüm halinde" ölenin veya zarar görenin yakınları da manevi

[68] Modern psikolojinin ortaya çıkışında ise özellikle ruh-beden ve insan-aşkın varlık ilişkisine getirilen açıklamalar etkili olmuştur. Modern psikoloji ise genel anlamda, canlı varlıkların duyuş düşünüş ve davranışlarını incelemektedir. Bu alanda çalışan pek çok bilim adamının ortaya koyduğu kuramlar ve gerçekler sonucunda kişiliği oluşturan içsel psikofizik ve dışsal psikofizik durum anlaşılmış kişilerin gelen uyarıcılara tepki vermesi ile etkilenen kişiliklerindeki çeşitlilik araştırılmıştır. Bugün bu keşifler hala inceleme konusu olmakla birlikte hukuk alanınca kişiliğin korunması ve manevi zararın sonuçları bakımından daha somut verilerin ortaya konulmasını mümkün kılmıştır. Oscar Sheynin, "Fechner As A Statistician", British Journal of Mathematical and Statistical Psychology, v. LVII, 2004, s. 54. Jon E. Roেকেlein, "Fechner's Law", *Dictionary of Theories, Laws & Concepts in Psychology*, Westport 1998, s. 212-213; Jan Drösler, "An N-Dimensional Weber Law and the Corresponding Fechner Law", *Journal of Mathematical Psychology*, 2000, Cilt 44, s. 330 vd. V. D. Glezer, "The Meaning of Weber-Fechner Law and Description of Scenes in Terms of Neural Networks", *Human Physiology*, 2007, Cilt 33, Sayı 3, s.1154.

[69] Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, 16/06/2014 Tarih ve E. 2013/14296, K. 2014/17345 sayılı kararı; Yargıtay 4.Hukuk Dairesi, 17/10/2019 Tarih ve E.2019/1136, K.2019/4695 sayılı Kararı, Lexpera.

tazminat talebinde bulunabilirler. Zarar görenin ve yakınlarının haksız fiil sonucunda yaşadıkları elem, acı ve üzüntünün giderilmesi bakımından TBK m.56 uygulama alanı bulacaktır. Nitekim şahıs varlığı zararları kapsamında TBK m.58 ile düzenlenen kişilik hakkının zedelenmesi bakımından zarar görenin manevi tazminat hakkı düzenlenmiştir ancak zarar görenin yakınları bu talepte bulunamaz. Kişilik haklarının kişiye sıkı sıkıya bağlı olması sebebiyle bunun zarara uğraması kişinin kendisini ilgilendirmektedir ve zarar gören kişi bunun ruhunda açtığı yaraları manevi tazminat talebine konu edebilir. Nitekim kişilik hakkı zarar görenin yakınları her ne kadar bu durumdan üzüntü duymuş olsalar da kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar bakımından sahip olmadıkları bir hakkın zarar görmesi söz konusu olmayacaktır. Yansıma yolu ile manevi zararlara uğrayanlara, TBK m.56'daki gibi özel olarak dava hakkı tanınmış olmadıkça, manevi tazminat talep hakkı tanınmasının, hukuka aykırılık bağı bulunmaması sebebiyle hukuki dayanaktan yoksun olacağı kabul edilmektedir. Zira yasa hukuka aykırı eylem dolayısıyla zarar görenin manevi zararının tazmin edilmesini amaçlarken zarar görenin ölmesi ve bedensel bütünlüğünün ihlal edilmesi sebebiyle hem zarar görenin hem de yakınlarının manevi zararını tazmin etmeyi amaçlamıştır. Örneğin: trafik kazası sonucu çocuğunu kaybeden bir annenin yaşadığı elem, acı ve keder tahmin edilemez ve ölçülemez boyuttadır nitekim annenin ruhunun ıstırabını hafifletmek amacıyla manevi tazminat talebi söz konusu olabilmektedir. Zarar görenin bu zararı ve kusuru ispatlaması gerekmektedir.^[70] Manevi zarara yönelik olarak yapılan tazminatın hesaplanmasında yapılacak ispat esasen pek kolay değildir. Doğrudan şahıs varlığında yaşanan hasarın tespit edilmesi mümkün değildir. Şahıs kendi varlığına yönelik haksız bir eylemin ya da saldırının yaratacağı tahribatın ispat edilmesi ve hâkimin bu kanıtları takdir ederek yapacağı yargılama oldukça titiz gerçekleştirilmelidir.

III. ŞAHIS VARLIĞI ZARARLARININ TAZMİN EDİLMESİ

A) TAZMİNATIN BELİRLENMESİ

Zarara maruz kalan kişinin zararının tazmin edilmesi onun bu olay olmasaydı mevcut durumu ne halde ise o durumdaki hale getirilmesini

[70] Aydın Aybay, *Borçlar Hukuku Dersleri*, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2011, s.97.

amaçlar^[71]. Hukuka aykırı eylem sonucu oluşan zararın tazmin edilmesinde zararın oranında tazmin edilmelidir. Haksız fiili gerçekleştirerek zarara yol açan kişi haksız fiilin varlığı, zarar, illiyet bağı ve kusur unsurlarının varlığı halinde tazminat ödemekle yükümlüdür. Tazminatın amacı zarardan önceki durum ve dengeyi yeniden kurmak olduğuna göre haksız fiilden sorumlu tutulacak şahsı “*aynen tazmin*” prensibi kabul edilir. Mağdurun zararının giderilmesi zarar verenin bir cezası değil sorumluluğu olarak kabul edilir. Nitekim zararı aşan bir tazminat oranının verilmesi hali olan durumlar da bulunur ancak bunların amacı eylemin yapılmasında caydırıcılık sağlanmasıdır. Örneğin vekâletsiz iş görme sonucunda kazancın iadesinin tamamının mağdura verilmesi.

Haksız fiil sonucunda zararın ve kusurun ispat edilmesi gerekir böylece tazminata karar verilebilecektir. TBK m. 50 düzenlemesine göre “*zarar gören, zararını ve zarar verenin kusurunu ispat yükü altındadır (1) uğranılan zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa hâkim, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler (2)*”. Türk Borçlar Kanunu’nun 50. maddesinde konu edinilen zarar esasen maddi zarardır. Maddi zararın belirlenmesi bakımından çok önem taşıyan bir konu, zararın hesaplanması anıdır. Zararın hesaplanmasında zaman bakımından ölçütü bu düzenleme ile açıklanmıştır.

TBK m. 51 ile tazminatın belirlenmesine yönelik düzenlemede bulunmuştur. TBK m. 51/1’e göre “*hâkim, tazminatın kapsamını ve ödeme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler*”. Bu düzenleme doğrultusunda yapılacak yargılamada aynen tazmine karar verilebilir. Hâkim TMK m.4 prensibi doğrultusunda hukukun ve yasanın emrettiği ölçüde takdir yetkisini kullanacaktır. Bir kimse zararın doğmasına veya artıp çoğalmasına kendi fiil ve davranışlarıyla katılmış bulunuyorsa, müterafik kusurdan bahsedilir. Bu gibi durumlarda yine bir şahsın haksız fiili ve bundan doğan bir zarar vardır; fakat bizzat mağdurun davranışı da bu zararın doğuşunda veya artmasında rol oynamaktadır.

[71] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.114; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.583; Nomer, *Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddî Tazminatın Belirlenmesi*, s.33; Erlüle, *Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat*, s.56; Balduğ, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı ve Tazminatın Belirlenmesinde Müterafik Kusur”, s.1252; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.302; Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku*, s.315.

Tazminatın ödenmesine ilişkin olarak ilk tespit edilmesi gereken husus ödeme biçimidir. Zararın nakit olarak ödenmesine karar verilmiş olabilir. Buna nakden tazmin denir. Ancak zarar görenin tazminini cins ya da belli bir miktar olarak aynı şeyin verilmesi şeklinde olarak belirlenmesi, para ödemesi haricinde de tazmine karar verilebilir. Buna da aynen tazmin denilir^[72]. Aynen tazmin için zarardan sorumlu hekimin zarar göreni bizzat kendisinin tedavi etmesi, zarar gören kişinin dükkânının bir inşaat çalışması esnasında zarar görmesi halinde zarar veren firmanın eski halinde getirmesi örnek gösterilebilir. Tazminat belirlendikten sonra para olarak ödenir. Hukuka aykırı eylem sonucunda tazminatın hesaplanmasının yolları bulunmaktadır. Nakden tazmin yapılmasına karar verilen tazminatın malvarlığında azalan kayıpların telafisi yapılır. Böylece malvarlığındaki eksiklik önceki haline getirilmiş olacaktır. Manevi tazminatın hesaplaması ise bu kadar kolay ve kesin olmayacaktır. Manevi tazminatın zarar görene yardımcı olma ve onun uğradığı manevi yıkımı telafi etme amacı taşımasından dolayı en uygun meblağın belirlenmesi için somut olay üzerinden inceleme yapılması gereklidir. Hâkim tarafından yapılan yargılama bakımından tarafların talepleri ile beraber tazminatın belirlenmesinde kullandığı yöntemleri gerekçeli olarak açıklamalı ve tarafların hukuki tatminlerini sağlamalıdır.

Doktrinde bir görüş, zararın hesaplanmasında esas alınacak zaman diliminin davanın hüküm anındaki zamana göre yapılması gerektiğini kabul eder^[73]. Bir başka görüşe göre ise, zararın hesaplanmasında zararın doğum zamanına göre bir hesabın yapılması gereklidir^[74]. Türk Borçlar Kanunu içerisinde bu durum için açık bir düzenleme bulunmamaktadır ve kanun koyucunun burada bilinçli bir boşluk bırakmış olduğunu düşünebiliriz. Bu

[72] Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.581; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.363; Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku*, s.252; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.115; Hans Merz, *Schweizerisches Privatrecht*, 6. Band, *Obligationenrecht, Allgemeiner Teil*, N.1; Von Tuhr, *Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts*, s.114; Lange ve Schiemann, *Schadensersatz, Handbuch des Schuldrechts in Einzeldarstellungen*, s.63.

[73] Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku*, s.265; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.694; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.813; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.116.

[74] Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, s.339; Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.452; Nomer, *Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddî Tazminatın Belirlenmesi*, s.15.

halde oluşan zararların ortaya çıkış anı ve tarzı farklılık arz edebilir ve piyasa dalgalanmalarına göre haksız fiilden sonra ama hüküm anından önce söz konusu tazminatın değerinde ekonomik değişiklikler gerçekleşebilir. Böylece âdil olacak tek bir yanıtın kanun koyucu tarafından önceden verilmesi mümkün olamaz ve durumun şartları ve tazminatın belirlenmesinde hâkimin takdir yetkisi kullanılmalıdır^[75].

Haksız fiil sonucunda uğranılan zararın tazminatının belirlenmesine TBK m. 52 düzenlemesi tazminatın hesaplanmasındaki indirimle ilişkin kuralları düzenlemiştir. Buna göre “zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir (1) zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim tazminatı indirebilir (2)”. Maddi zararın varlığını ve miktarını ispat yükü zarar görene aittir. Zararın meydana geldiği ispat edilmiş olmakla beraber zararın miktarını tam olarak ispat etmek mümkün değilse, o takdirde olayların olağan akışını ve zarar gören tarafından alınmış olan tedbirleri göz önünde tutarak zararın miktarını hâkim hakkaniyete uygun olarak belirler. Özellikle kar mahrumiyetinde ve ölüm dolayısıyla destekten yoksun kalanların zararı ile bedensel zararlarda gelir kaybının miktarını kesin olarak ispat etmek mümkün değildir. Hâkim bunların miktarını takdir ederken zarar görenin veya desteğin kar veya gelir elde etmek için almış olduğu tedbirleri de dikkate alır^[76].

Tazminatın hesaplaması yapılırken TBK m.52’de sayılan sebepler indirim sebebi olarak göz önünde bulundurulmaktadır. TBK m.52’ye göre “Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise

[75] Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku*, s.265; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.695; Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.453; Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, s.96; Avcı Braun, “Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, s.46; Badur, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Haksız Fiile İlişkin Hükümler Açısından Değerlendirilmesi”, s.114.

[76] Frank Weiler, *Schuldrecht Allgemeiner Teil*, Bern, Nomos, 2014, s.98; Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.169; Balduğ, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı ve Tazminatın Belirlenmesinde Müterafik Kusur”, s. 1254.

hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir. Zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim, tazminatı indirebilir". Örneğin mağdurun rızası^[77], müterafik kusur^[78], zarar verenin yoksulluğa düşmesi^[79]. Bunun yanında tazminatın indirilmesinde tek indirim sebebi bunlar değildir TBK 51'e göre "*hâkim durumun gereğine ve kusurun ağırlığına göre tazminatın şeklini ve kapsamını tayin eder*" düzenlemesi ile tazminatı takdir edecektir. Kasten bir zarara sebep olan şahsın tazminat borcuyla, dikkatsizlik sonucu zarar doğuran kişi arasında bir fark ortaya koyulmuş böylece ikinci olan tazminde indirimle gidilebileceğini düzenlemiştir. Örneğin: araç hasarlarında

[77] Dieter Medicus ve Stephan Lorenz, *Schuldrecht I: Allgemeiner Teil*, Bern, Beck C.H., 2015, s.243; Eren, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, s.347; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.120; Nomer, *Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddî Tazminatın Belirlenmesi*, s.97.

[78] Hukuka aykırı eylemden dolayı zarar gören kişi, makul orta zekâlı vasat bir kimseden beklenen davranışı göstermeyerek zararın meydana gelmesinde veya artmasında etkili olmuş ise bu durumda müterafik kusur bulunmaktadır. Hans Merz, *Schweizerisches Privatrecht, 6. Band, Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Erste Teilband, Einleitung §§ 1-3; Entstehung, Allgemeine Charakterisierung; Die Obligation §§ 4-20*, Basel und Frankfurt am Main, CHBeck Verlag, 1984, s.224; Niklaus Lüchinger, *Schadenersatz im Vertragsrecht*, Freiburg, Freiburg Universitätsverlag, 1999, s.74; Zhang, *Schadenersatz bei Tötung, Körper-und Gesundheitsverletzung im deutschen und chinesischen Recht*, s.165; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.594; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.123; Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, s.96.

[79] Öncelikle belirtmek gerekir ki tazminatın belirlenmesi ile ilgili olarak haksız fiili işleyen ve buna maruz kalan tarafların ekonomik akıbetleri bir kriter değildir. Esasen bizim de katıldığımız bir düşünceye göre zarar verenin ekonomik yoksunluğa düşmesi ya da fakirleşmesi konunun açıklamasını güçleştirmektedir. Önceki BK düzenlemesinde kullanılan "*müzayakaya maruz kalmak*" hali konuyu daha anlaşılır kılacaktır. Tazmin edecek kimse gerçekleştirdiği eylemden dolayı öngöremeyeceği bir ekonomik durumun içerisine düşüp mağdur tarafın da dengesiz bir oranda tazminat hakkı kazanmasının önlenmesi amaçlanmaktadır. Von Tuhr, *Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts*, s.110; Merz, *Schweizerisches Privatrecht*, s.227; Zhang, *Schadenersatz bei Tötung, Körper-und Gesundheitsverletzung im deutschen und chinesischen Recht*, s.112; Lange ve Schiemann, *Schadenersatz, Handbuch des Schuldrechts in Einzeldarstellungen*, s.75; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.127; Nomer, *Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddî Tazminatın Belirlenmesi*, s.128. Tazminatın belirlenmesinde destekten yoksun kalanlar bakımından tarafların ekonomik durumları önem arz eder.

aracın tamiri ekonomik değilse, o takdirde zararın miktarı, aracın ikinci el piyasa değerinden hurda değeri düşürülmek suretiyle belirlenir^[80].

Bedensel zararlar da sürekli iş gücü kaybı söz konusu ise veya ölüm halinde destek kaybı meydana gelmiş ise, o takdirde malul kalan veya ölen kimsenin muhtemel yaşam süresinin belirlenmesi gerekir. Uygulamada, muhtemel yaşama süreleri Fransadan alınmış olduğu belirtilen 1931 tarihli P.M.F. (Population Masculine et Feminine) cetveline göre belirlenmektedir. Yargılama aşaması tamamlanmadan davanın taraflarından birinin ölmesi haline, muhtemel yaşama süresi değil, gerçek ölüm tarihi esas alınır^[81].

Tazminatın nakden ödenmesi öngörülmüş olması halinde bunun irat biçiminde belirli dönemlerle ödenmesine karar verilebilir. Bu tazminat miktarının büyüklüğü ve zarar verenin ödeme gücüne bağlıdır. Özellikle şahıs varlığına verilen maddi zararların tazmin edilmesi bakımından bu biçimde ödeme yöntemi tercih edilmektedir. Nitekim irat biçiminde ödemeye karar verilmesi mağdur bakımından tehlike oluşturmaması bakımından TBK m. 51/f.2 ile borçlunun teminat vermesi zorunlu kılınmıştır. Bununla birlikte bu tazminat miktarına ilişkin işleyecek faizin ödenmesine de karar verilebilir. TBK m. 117/II düzenlemesi haksız fiile uygulanacak faize ilişkindir. Tazminatın belirlenmesi ve meblağına işletilecek meblağa işletilecek faiz haksız fiilin işlendiği andan itibaren işletilmektedir^[82].

[80] Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.171; Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, s.115; Badur, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Haksız Fiile İlişkin Hükümler Açısından Değerlendirilmesi”, s.109; Gürpınar, “Haksız Fiil Kaynaklı Zararların Tazmini Bakımından 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Getirdikleri”, s.311; Atlan, *Manevi Zararı Tazmin Yolları*, s.78.

[81] Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 24.4.2012 Tarih ve E. 2012/4067, K. 2012/7037 sayılı Kararı; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, 15.04.2014 Tarih ve E. 2013/7396, K. 2014/7674 sayılı Kararı; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 18.06.2018 Tarih ve E. 2018/1293, K. 2018/4842 sayılı kararı, Kazancı.

[82] Cemal Öztürkler, *Uygulamanın İçinden Ölüm ve Bedeni Zarar Hallerinde Maddi Tazminatın Hesaplanması Teknikleri*, 2003, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s.271. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 07.05.2019 Tarih ve E. 2018/5712, K. 3499 sayılı Kararı; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, 01.06.2020 Tarih ve E. 2018/5929, K. 2020/2968 sayılı Kararı, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 28.3.2012 Tarih ve E. 2011/1706, K. 2012/5122 sayılı kararı, Lexpera.

B) TAZMİNATIN ÇEŞİTLERİ

1. Maddi Tazminat

Şahıs varlığının hukuka aykırı olarak ihlal edilmesi halinde oluşan maddi zararların tazmin edilmesi için karar verilen tazminat türü maddi tazminattır^[83]. Tazminat davası, davacı, davalıdan hukuka aykırı eylemin malvarlığına sebep olduğu azalmanın giderilmesini isteyecektir. Maddi tazminatın amacı uğranılan zararın giderilmesi olduğu için tazminatın kapsamını tayin edecek olan unsur da uğranılan zararın miktarıdır. Maddi tazminat bir cezalandırma yolu değildir. Bu nedenle kast halinde dahi haksız fiil sonucunda uğranıldığı ispat olunan maddi zarar miktarından daha fazla tazminata hükmolunamaz. Haksız fiilden zarar gören kişi bu haksız eylem sonucu bir yarar sağlamışsa bu yarar zarardan indirilir. Hâkim tazminatın kapsamını belirlerken, durumun gereğini ve zararı etkileyen şartların özelliğini de dikkate alır ve gereğini de tazminat miktarını indirir. Yargıtay'a göre^[84] “haksız eylemden zarar görenin zararını önce kendisinin üstlenmesi ve sonra zarar verenden istenmesi gerektiği ileri sürülemez. Yaralanma sonucu ameliyat gerekiyorsa tedavi bedelinin ne olabileceği araştırılarak davalının sorumluluğuna karar verilmesi gerekir”.

Zararın meydana gelmesinde veya artmasında zarara uğrayan kimse de kusurluysa birlikte kusur söz konusudur. Birlikte kusur halinde zarar görenin kusurunun derecesine göre hâkim tazminat miktarını azaltabilir veya tazminata hükmetmeyebilir. Zarar görenin kusurunun tazminat miktarını

[83] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.68 vd.; Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku*, s.349; Gürpınar, “Haksız Fiil Kaynaklı Zararların Tazmini Bakımından 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Getirdikleri,” s.311; Badur, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Haksız Fiile İlişkin Hükümler Açısından Değerlendirilmesi”, s.118; Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, s.98 ; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s.570.

[84] Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, 08.10.2020 Tarih ve E. 2018/3314, K. 2020/5375 sayılı kararı; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, 11.02.2021 Tarih ve E. 2019/2279, K. 2021/1262 sayılı kararı, Lexpera.

etkileyebilmesi için, tabiatıyla, zarar görenin kusuruyla zararın meydana gelmesi veya artması arasında illiyet bağı mevcut olmalıdır^[85].

Hukuka aykırı eylem dolayısıyla ödenecek olan tazminatın aynen mi nakden mi yerine getirileceği konusunun da belirlenmesi gereklidir. Aynen tazmin, haksız fiilden önceki durum yeniden ve aynen tesis olacak biçimde yapılın tazmin yoludur. Örneğin: hâkim, mal sahibini, bedeli haksız fiil yapan kimse tarafından ödenmek üzere malını tamir ettirmeye yükümlü kılabilir. Nakden tazmin ise, haksız fiil sebebiyle malvarlığında meydana gelen eksilme para ödeme suretiyle ortadan kaldırılır, mal varlığı haksız fiil yapılmasaydı arz edeceği değere ulaştırılmasıdır.

Maddi tazminatın talep edebilecek kişiler bakımından ise öncelikle zarar gören veya haksız fiil sonucu zarara uğrayan kişinin yakınları talepte bulunabilecektir. Ancak bu hukuka aykırı fiil ile ilgili olarak zarar görenin çevresinde yer alan dolaylı biçimde zarar gören kimseler tazminat davası açamazlar. Örneğin: haksız fiil sonucu sakatlanmış ve ya ölmüş olan bir kimsenin iş ortağı veya onun bu yüzden alacağını alamayan alacaklı akrabaları zararı tazmin eden sigortacı haksız fiil nedeniyle alacağı alamadığını ileri sürerek failden tazminat isteyemez^[86]. Zarar görenin ölümü halinde maddi tazminat isteme hakkı, mirasçılara intikal eder; bu hak ayrıca başkalarına kabili temliktir ve haczedilebilir^[87].

2. Manevi Tazminat

Bunun belirlenmesi bakımından Türk Borçlar Kanunu m. 58/I değerlendirilmektedir. Buna göre “*kişilik hakkının zedelenmesinden zarar görenin, uğradığı bu manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini talep edebilir*”. Manevi tazminat haksız eylemden dolayı mağdurun duyduğu acı ve ıstırapın giderilmesi için sorumludan

[85] Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s.570; Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.289; Tercier, Develioğlu, ve Pichonnaz, *Borçlar Hukuku*, s.341; Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, s.97; Gündüz, *Olumlu Zarar*, s.85.

[86] Tandoğan, *Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini*, s.22.

[87] Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s.568; Çetiner, Furrer ve Muller-Chen, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.337; Tercier, Develioğlu ve Pichonnaz, *Borçlar Hukuku*, s.325; Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, s.96; Gündüz, *Olumlu Zarar*, s.85.

kaideden bir miktar paranın kendisine verilmesini ister. Manevi tazminatın amacı, mal varlığında meydana gelmiş olan bir azalmanın giderilmesi değil uğranılan acının kötü etkisini telafi etmektir^[88].

Bedensel bütünlüğün zedelenmesi veya ölüm halinde ödenecek manevi tazminata ilişkin hüküm 56. maddede yer almaktadır ve mülga 47. maddeye oranla kapsamı oldukça genişletilmiştir. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 56. maddesinin ikinci fıkrasına göre ise, ağır bedensel zarar veya ölüm halinde, zarar görenin veya ölenin yakınlarına manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verilebilir^[89]. Böylece sadece ölüm halinde değil ağır bedensel zarar halinde de ölenin veya ağır bedensel zarar görenin sadece aile üyelerine değil yakınlarına da manevi tazminat olarak uygun miktar para ödenebilecektir^[90].

Manevi tazminat talebini öncelikle mağdur kişi gerçekleştirebilir ancak doktrinde kabul edilen görüşe göre hükmedilen manevi tazminat talebi hakkının mirasçılara intikali bu hakkın açık bir düzenleme ile açıklanmış olmasıdır. Örneğin: manevi tazminat davası açıldıktan sonra davacının ölmesi halinde davaya miras bırakanın mirasçıları devam edebilirler. Hükmedilecek manevi tazminatın amacı mağdurun manevi huzurunu sağlamalıdır. Bu tazminat zarar verenin cezası değildir ancak gerçekleşen

[88] Kemal Tahir Gürsoy, *Hususi Hukukta Clausula Rebus Sic Stantibus (Emprevizyon Nazariyesi)*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayıncılık, 1950, s.132.

[89] Kişinin yakını kavramının içini doldurmak aile kavramının içini doldurmak kadar kolay değildir. Ama zaman zaman kişinin ölümü veya ağır bedensel zarar görmesi, her zaman onun yanında olup acısıyla üzülen sevinciyle mutlu olan fakat kişiye hiçbir akrabalık bağıyla bağlı olmayan bireyleri, aile üyelerine göre daha derinden etkileyebilir. Kişinin yakını olan kimselerin zarar veren kişinin sorumluluk alanını genişleten veya kanun koyucunun amacını aşmayacak derecede tespit edilmelidir. Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.290.

[90] Haluk, Tandoğan, *Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini*, Ankara, Ajans Türk Matbaası, 1963, s.335; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.764; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.884; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.272; Atlan, *Manevi Zararı Tazmin Yolları*, s.86. Erlüle, *Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat*, s.145.

zararın telafi edilmesidir. Tazminatın hesaplanırken bu sınırlara dikkat edilmesi gereklidir^[91].

Manevi tazminatın ödenmesine ilişkin olarak bu tazminatın bölünmezliği ilkesinden bahsetmek gerekir. Kabul edilebileceği gibi manevi tazminat kişinin yaşadığı bir acı, üzüntü ya da kederden dolayı bunların telafi edilmesi amacıyla ödenecek bir tazminattır. Bunun parça parça ödenmesi ya da ileride arttırılıp azaltılması söz konusu olmayacaktır. Manevi tazminat tektir ve bölünemez bir yapıdadır dolayısıyla zarar veren bu şekilde ödemek zorundadır^[92]. Manevi tazminatın bölünmezliği ve tekliği ilkesi gereği, manevi tazminat irat biçiminde istenemez, ıslah edilemez, kısmi dava açılmaz^[93].

C) TAZMİNATIN ÖDENMESİNDE ZAMANAŞIMI

Hukuka aykırı fiil sonucunda tazminat talebinde bulunacak kişinin bazı sürelerle uyması gerekmektedir. Tazminat talebinde bulunmak için gerekli süreleri düzenleyen yasal madde Türk Borçlar Kanunu m. 72 ile düzenlenmiştir. TBK m. 72/1'e göre "tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her halde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilinden doğmuşsa bu zamanaşımı uygulanır". Tazminatın talep edilmesi ile ilgili olarak zamanaşımı süresi için üç farklı süre öngörüldüğü açıklanmaktadır. Tazminat davası açmak isteyen mağdur için kabul edilen normal süre zararın meydana gelmesinden veya tazminat yükümlüsünü

[91] Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 3.6.1999 Tarih ve 4041/5263 sayılı kararı; Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 03.03.2020 Tarih ve E. 2019/4430, K. 2020/1410 sayılı kararı, kazancı.

[92] Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 03.03.2016 Tarih ve E. 2015/10856, K. 2016/3470 sayılı kararı; Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, 23.03.2017 Tarih ve E. 2017/28178, K. 2017/5869 sayılı kararı; Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 16.03.2021 Tarih ve E. 2020/7279, K. 2021/3385 sayılı kararı; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 15.5.2002 Tarih ve 1386/5873 sayılı kararı; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 2.10.2000 Tarih ve 5173/8153 sayılı kararı, Kazancı; Gökcan, *Hukukumuzda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları*, s.301.

[93] Haluk, Nomer, "Manevi Tazminat Alacağında Kısmi Dava Mümkün Müdür?", *İHFM*, 2000, Cilt 58, Sayı 1-2, s.221 vd..

öğrendiği tarihten itibaren iki yıldır. Haksız yere alınan ihtiyari tedbir ya da ihtiyari haciz dolayısıyla uğranılan zararlar bakımından zamanaşımı süresi bu haksızlığın ispatlanmasından itibaren işlemeye başlayacaktır^[94]. Haksız fiilin süreklilik göstermesi söz konusu ile fiil sona ermeden iki yıllık zamanaşımı ve on yıllık zamanaşımı işlemeye başlamayacaktır. Bunların işlemeye başlaması için fiilin sona erdiği zaman esas alınacaktır. Örneğin: işyerinde sürekli olarak mobbinge maruz kalan bir çalışanın uğradığı zararlarından dolayı açacağı tazminat davası ancak haksız eylemin sona erdiği andan itibaren başlayacaktır^[95]. Haksız fiil sürekli değil ancak belli aralıklarla tekrarlanıyor ise ve tazminat yükümlüsü biliniyor ise her fiil sonucunda oluşan zarar bakımından ayrı ayrı olarak süreler işlemeye başlayacaktır.

Haksız fiil sonucu zarara uğramış olan mağdurun açacağı tazminat davasında azami süre ise fiilin gerçekleştiği andan itibaren on yıldır. Bu süre zarfı içerisinde zarar veren öğrenilememiş ve normal süre olan iki yıl geçmiş ise yine genel on yıllık süre etkilenmeyecektir. Azami sürenin tamamlanması on yıldır dolayısıyla iki ve on yılın toplamı değildir. Azami süre bakımından önemli kriter haksız fiilin gerçekleşip tamamlandığı tarihin belirlenmesidir. Mağdur kimse bu süre içerisinde zararını ispatlamalı ve zarar vereni tespit etmesi gereklidir. Örneğin: sosyal medya üzerinden sürekli taciz edilen mağdur kişi bu eylemin gerçekleşmesinden dolayı uğradığı zararın tazmini için açacağı davanın zamanaşımı bu tacizin sürekliliğinin sona ermesinden itibaren on senedir^[96].

Hukuka aykırı eylemin ceza hukuku bakımından da takibi olabilir ve ceza hukuku dolayısıyla açılacak tazminat davasında mağdur bu ceza

[94] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.74; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.718; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *İcra İflas Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2014, s.99; Baki Kuru, Ramazan Arslan, ve Ejder Yılmaz, *İcra İflas Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2013, s.36.

[95] Pınar, Tınaz, “İşyerinde Psikolojik Taciz ve Mobbing,” *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2006, Cilt 4, Sayı 11-13, s.14 vd.; Christina, Kolodej, *Mobbing*, 2016, Springer Gabler; s.45; Mosler, „Mobbing am Arbeitsplatz: Verpflichtung des Arbeitgebers, unverzüglich auf angemessene Weise Abhilfe zu schaffen; Schadenersatz bei Verletzung der Fürsorgepflicht”, s.461.

[96] Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 22.12.2014 Tarih ve E. 2014/13098, K. 2014/17547 sayılı Kararı; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 28.05.2015 Tarih ve E. 2015/5467, K. 2015/6963 sayılı kararı, Lexpera.

davasındaki zamanaşımı uygulama alanı bulur, bu istisnai bir zamanaşımı süresi olarak düzenlenmiştir^[97]. Esasen bir kimsenin işlemiş olduğu hukuka aykırı bir eylem hem adli mahkemelere hem de cezai mahkemelere konu ise bu durumda açılacak ceza davasındaki zamanaşımı süresi geçerli kabul edilecektir. Ceza mahkemesinde açılacak davanın zamanaşımı süresi on yıllık azami süreyi aşıyor ise bu süre önceliklidir^[98]. Örneğin: sosyal medya hesabı üzerinden kişilerin kimlik verilerinin, profil resminin, şifrelerinin çalınması, dolandırıcılık yapılması gibi bilişim suçları dolayısıyla ceza mahkemesinde açılan davadan dolayı tazminat davasının zamanaşımı süresinin Türk Ceza Kanunu m. 244 ve diğer ilgili hükümleri uygulama bulur^[99].

Zamanaşımına ilişkin olarak TBK m. 72 düzenlemesinin ikinci fıkrasına göre “*haksız fiil dolayısıyla zarar gören bakımından bir borç doğmuşsa zarar gören, haksız fiilden doğan tazminat istemi zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman bu borcu ifadan kaçınabilir*”. Bu düzenlemede özel bir durum olarak daimi def’i düzenlenmiştir. Daimi def’inin önemi mağdurun iradesinin sakatlanması halleri (korkutma/aldatma/yanılma) bakımından gerçekleşir. Hukuka aykırı eylem dolayısıyla mağdurun iradesi sakatlanıp

[97] Belirtilmelidir ki hukuk davasına yönelik dava zamanaşımı ile ceza mahkemesindeki dava zamanaşımı arasında bir hiyerarşi bulunmaz, ceza dava zamanaşımı bakımından da failin yararına hangisi ise o uygulama alanı bulur. Ceza dava zamanaşımı, hukuk mahkemesinde açılmış olan tazminat davasının zamanaşımı süresinden kısa olabilir. Zamanaşımı süresinin belirlenmesinde ve uygulanmasında esas mantık yapılan yargılamaya ilişkin belli süre içerisinde yargılamanın yapılması ve kesin bir sonuca ulaştırılmasıdır. Savaş, *Haksız Fiil Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başlama Anı*, s.123.

[98] Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.725; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.77; Baysal, *Haksız Fiil Hukuku*, s.109; Savaş, *Haksız Fiil Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başlama Anı*, s.128; Badur, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Haksız Fiile İlişkin Hükümler Açısından Değerlendirilmesi”, s.119.

[99] Meryem Solmaz, “Sosyal Medyada Kişilik Hakları İhlalleri ve Korunma Yolları”, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2017, s.196; Mine Kaya, “Sosyal Medya ve Sosyal Medyada Üçüncü Kişilerin Haklarının İhlali”, *TBB Dergisi*, 2015, s.279; Jan H., Kietzmann/ Hermkens Kristopher vd., “Social Media? Get Serious! Understanding the Functional Building Blocks of Social Media”, *Business Horizons*, Cilt 54, Sayı 3, 2011, s.33; M. Volkan, Dülger, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2014, s.36.

bazı hukuki işlemler yapmış ise bunların iptal edilmesi bakımından her zaman borcu ifadan kaçınabilecektir. Bu düzenleme ile ilgili olarak doktrinde tartışmalı olan bir husus bulunmaktadır. TBK m. 39 düzenlemesi ile TBK m. 72 hükmü birbiri ile çatıştığı kabul edilir^[100]. Mağdur kimsenin yapmış olduğu işlemler için iptal hakkının düşmesi için öngörülen bir yıllık süresi bulunmaktadır. Bunun gerçekleşmemesi halinde mağdur işleme onay vermiş kabul edilir. Değerlendirmemize göre de bu düzenlemeler bakımından uyumsuzluk bulunmaktadır. Bu uyumsuzluk esasen usul ekonomisi bakımından bulunur. Mağdur önce bu hukuka aykırı eylem dolayısıyla uğradığı zararın tazmin edilmesini sağlamak üzere hareket edecektir ancak bu hukuka aykırı eyleme maruz kaldığı dönemde yapmış olduğu hukuki işlemleri iptal etmesi bakımından bir yıllık süresi kaçırmış olması durumunda TBK m. 39/II düzenlemesine göre ayrıca yargıya başvurmak ve bu iptal etme süresinin aşılmasından dolayı uğradığı zararlar için ayrıca tazminat davası açacaktır. Bu hem TBK m. 72/II ile amaçlananın aksine bir durum hem de yargılamanın uzaması ve mahkemelerin işleminin yavaşlığına sebep olacaktır.

SONUÇ

Haksız fiil sonucunda şahıs varlığının uğradığı zararlar ve bunların tazmin edilmesi bu çalışmanın konusunu oluşturur. Çalışma içerisinde güncel yargı kararları ve görüşler ele alınmıştır. Türk Hukuku içerisinde şahsa verilen değer, şahıs hakları ve şahıs olma varlığını oluşturan kavramların yorumlanması incelenmiştir. Bu çalışma ile amacımız gelişen dünya içerisinde şahıs olarak var olabilme ve bunun bir değer olarak hukuken korunmasının aşaması ve özellikle işyerinde ya da gelişen teknoloji ile ihlal edilen şahıs haklarının durumunun aydınlatılmasıdır. Bugün gelişmiş toplumlar incelendiğinde şahsa verilen değer ve şahıs varlığının hukuken korunmasına ilişkin düzenlemelerin kapsamlı olduğu görülmektedir. Gelişen teknoloji ile insanların kimlikleri, görüntü ve seslerinin hukuka aykırı bir biçimde kullanılabilirdiği veya işyerinde maruz kalınan mobbing ya da kötü muameleden şahısları hukuken korumak gereklidir.

Haksız fiil sonucu bir kişinin şahıs varlığının maddi ve manevi bütünlüğünü oluşturan değerlerin zarar görmesi, bedensel bütünlüğün dokunulmazlığının

[100] Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.81; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.501; Tekinay vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s.455.

ihlal edilmesi, ölüm ya da manevi varlıkların zarar görmesi halinde bunun zarar veren tarafından tazmini gereklidir. Bu tazminat için tazminatın türü, ödeme biçimi ve mağdurun tatmin edilmesi gerekir. Şahıs varlığı zararının tazmin edilmesinin belirlenmesi kişinin uğradığı zarar sonucu kayıplarının telafi edilmesi, sağlığının iyileştirilmesi ve önceki duruma geri dönmesini amaçlar. Bedensel bir zararın doğmuş olması halinde mağdur kişi hastane ve bakım masraflarının, tedavi süresince uğradığı kazanç kaybının ve buna benzer diğer zararlarının telafisini talep edecektir. Kişi haksız fiil sonucunda ölmüş ise desteğinden yoksun kalan yakınları tazminat davası açabilirler ve uğradıkları desteğin sona ermesinden dolayı doğan zararlarının telafisini talep edebilirler. Şahıs varlığının manevi değerlerinin, kimliğin, görüntü ve sesin haksız fiil sonucu zarar görmesi, kişinin iradesi dışında kullanılması ve yayılması halinde mağdur bunların tazmin edilmesini talep edecektir. Manevi tazminat mağdurun yaşadığı elem, acı ve kederi azaltmalı, yaşanan saldırı sonuçlarını ortadan kaldırmalıdır.

Manevi tazminat ve maddi tazminat mağdurun bizzat kendisi tarafından talep edilebilirken destekten yoksun kalma tazminatı mağdur kimsenin yakınları ve desteğine muhtaç olanlar tarafından talep edebilir. Tazminat davası açılmış ve mağdur daha sonra ölmüş ise mirasçıları davaya devam edebilirler. Tazminat sorumlusu haksız fiili gerçekleştirmiş ve zarara sebep olmuş kişidir. Zarar ile eylem arasında uygun illiyet bağı kurulmalı ve ispatlanmalıdır. Tazminattan sorumluluk için bu şartların varlığı gereklidir. Tazminatın belirlenmesinde hâkimin takdir yetkisi bulunmaktadır. Özellikle manevi tazminat bakımından keskin ve net bir hesaplama yapılamaz bu sebeple tazminatın takdir edilmesi gereklidir. Nitekim hâkim bu yargılamada manevi değerler üzerine bir açıklama yapamaz yani şan, şöhret, kimlik ya da manevi değerlerin zedelenmesi sübjektif bir değerler bütünüdür. Bu bakımdan hukuki bir ölçüt konulamaz. Tazminat nakden ya da aynen tazmin olarak belirlenebilir. Bu çalışma içerisinde şahıs varlığının uğradığı zararlar ve tazminatın belirlenmesi açıklanmıştır. Özellikle gelişen teknik araçlar ile kişilerin kimlik bilgileri, görüntü ve ses kayıtları ya da psikolojik taciz, mobbing gibi hukuka aykırı eylemler dolayısıyla şahıs varlığına verilen zararın tazmini daha önemli bir hal almıştır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Sibel, “Sözleşme Görüşmelerinde Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 9, 2012.
- Akkurt, Sinan Sami, *Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması*, Ankara, Seçkin, 2020.
- Aksoy, Hüseyin Can, *Medeni Haksoyukuk ve Özellikle Kişilik Hakları Yönünden Kişisel Verilerin Korunması*, Ankara, Çakmak, 2010.
- Antalya, Osman Gökhan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.I.*, İstanbul, Legal, 2015.
- Antalya, Osman Gökhan, *Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması*, İstanbul, On İki Levha, 2017.
- Arslan, Çetin ve Mustafa Kırmızı, *Türk Hukukunda Faiz ve Munzam Zarar*, Ankara, Seçkin, 2010.
- Atlan, Hülya, *Manevi Zararı Tazmin Yolları*, İstanbul, On İki Levha, 2015.
- Avcı Braun, Cihan, “Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, *AÜHFD*, Cilt 64, Sayı 1, 2015, s.37–64.
- Aybay, Aydın, *Borçlar Hukuku Dersleri*, İstanbul, Seçkin, 2011.
- Aydos, Oğuz Sadık, “Basın Yolu İle Kişilik Hakları İhlallerinde Manevi Tazminat”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, 2012, s.1–36.
- Badur, Emel, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Haksız Fiile İlişkin Hükümler Açısından Değerlendirilmesi”, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Sepozyumu*, Ankara, Ankara Barosu Yayınları, 2011, s.105–21.
- Bal, Özlem, “Manevi Tazminat Miktarının Belirlenmesi”, *Prof.Sarper Süzek’e Armağan*, 2011, s.1257–67.
- Bal, Özlem, “Türk İş Hukukunda Manevi Tazminat”, *Adalet Dergisi*, Sayı 38, 2010, s.115–31.

- Balduğ, Emine Yağmur, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı ve Tazminatın Belirlenmesinde Müterafik Kusur”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 16, Sayı 166, 2020, s.1249–56.
- Baysal, Başak. *Haksız Fiil Hukuku*, İstanbul, On İki Levha, 2019.
- Baysal, Başak, *Zarar Görenin Kusuru Müterafik Kusur*, İstanbul, On İki Levha, 2012.
- Becker, Hermann, *Berner Kommentar*, Bern, Verlag Stampfli & Cie, 1945.
- Bora, Sevda, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Manevi Tazminat Davası”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Sayı 83, 2013, s.31–42.
- Çetiner, Bilgehan, Andreas Furrer ve Markus Muller-Chen, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, On İki Levha, 2021.
- Deickert, Frank, Björn Maier ve Siegfried Schwab, “Mobbing—Persönlichkeitsverletzung”, In *Erfolgsfaktor Strategisches Management, Controlling Und Personal: Zukunft Des Gesundheitswesens*, 2012, s.219–27.
- Diehl, Jacqueline ve Joachim Wichert, “Ypische Konflikte Am Arbeitsplatz—Mobbing?” *Monatsschrift Für Deutsches Recht*, Cilt 76, Sayı 11, 2022, s.665–71.
- Doğu, Hakkı Mert, “Normatif Zararın Bir Çeşidi Olarak Ev İşlerini Yürüten Eşin Zararı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 28, Sayı 2 , 2022, s.1138–54.
- Dural, Mustafa ve Suat Sarı. *Türk Özel Hukuku, C.I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri*, İstanbul, Filiz, 2011.
- Eckelmann, Hansgeorg ve Jürgen Nehls, *Schadenersatz Bei Verletzung Und Tötung*, Zurich, CHBeck, 1987.
- Edis, Seyfullah, *Medenî Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1993.
- Eren, Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Yetkin, 2017.
- Eren, Fikret, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Ankara, Yetkin, 2017.
- Ergüle, Mehmet Serkan, *Olumsuz Zarar*, İstanbul, Beta, 2007.

- Erlüle, Fulya, *Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat*, İstanbul, On İki Levha, 2015.
- Gökcan, Hasan Tahsin, *Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları*, İstanbul, Seçkin, 2003.
- Gschnitzer, Franz, “Schadenersatz, Besonderer Teil”, In *Schuldrecht Besonderer Teil Und Schadenersatz*, 1963, s.169–202.
- Gümüş, Mustafa Alper, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, İstanbul, Yetkin, 2021.
- Gündüz, Şefika Deren, *Olumlu Zarar*, İstanbul, On İki Levha, 2019.
- Gürpınar, Damla, “Haksız Fiil Kaynaklı Zararların Tazmini Bakımından 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Getirdikleri”, *İzmir Barosu Dergisi*, Sayı 2, 2012, s.254-271.
- Gürsoy, Kemal Tahir, *Hususi Hukukta Clausula Rebus Sic Stantibus (Emprevizyon Nazariyesi)*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1950.
- Helvacı, Serap, *Gerçek Kişiler*, İstanbul, Filiz, 2012.
- Höpfner, Clemens, “Vertrauensschaden Und Erfüllungsinteresse: Zur Begrenzung Der Schadensersatzpflicht Des Anfechtenden”, *Archiv Für Die Civilistische Praxis*, Cilt 212, Sayı 6, 2012, s.853–74.
- İnceoğlu, Murat ve Meliha Sermin Paksoy, “Bedensel Zararlarda ve Ölüm Halinde Zararın Belirlenmesi (TBK. m.55)”, *Yaşar Üniversitesi E-Dergi Özel Sayı*, 2013, s.1383–1412.
- Karakaş, Tülay, “Bedensel Bütünlüğü İhlal Edilen Ev Kadınının Çalışma Gücünün Kaybı Nedeniyle Tazmin Talebi”, *AÜHFD*, Cilt 55, Sayı 2, 2006, s.143–56.
- Kılıçoğlu, Ahmet, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Turhan, 2020.
- Kılıçoğlu, Kumru, *Yansıma Yoluyla Zarar*, Ankara, Seçkin, 2011.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1978.
- Koçoğlu, Safa, “İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sonucu Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Şartları”, *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 19, 2017, s.189–206.

- Kurt, L. Müjde, “Zarar Görenin Zararı Azaltma Külfeti”, *AÜHFĐ*, Cilt 64, 2015, s.775–814.
- Kuru, Baki, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, *İcra İflas Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2013.
- Lange, Hermann ve Gottfried Schiemann, *Schadenersatz, Handbuch Des Schuldrechts in Einzeldarstellungen*, Bern, Mohr Siebeck, 2003.
- Lüchinger, Niklaus, *Schadenersatz Im Vertragsrecht*, Freiburg, Freiburg Universitätsverlag, 1999.
- Maier, Gunter, *Schadenersatz Bei Tötung Oder Verletzung Der Im Haushalt Tätigen Oder Im Beruf Oder Geschäft Des Mannes Mitarbeitenden Ehefrau*, Berlin, Duncker & Humblot GmbH, 1976.
- Medicus, Dieter ve Stephan Lorenz, *Schuldrecht I: Allgemeiner Teil*, Bern, Beck C.H., 2015.
- Merz, Hans, *Schweizerisches Privatrecht, 6. Band, Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Erste Teilband, Einleitung §§ 1-3; Entstehung, Allgemeine Charakterisierung; Die Obligation §§ 4-20*, Basel und Frankfurt am Main, CHBeck, 1984.
- Mosler, Rudolf, “Mobbing Am Arbeitsplatz: Verpflichtung Des Arbeitgebers, Unverzüglich Auf Angemessene Weise Abhilfe Zu Schaffen; Schadenersatz Bei Verletzung Der Fürsorgepflicht”, *Juristische Blätter*, Cilt 136, Sayı 7, 2014, s.460–68.
- Nomer, Haluk, *Borçlar Kanunu, Genel Hükümler*, İstanbul, Beta, 2017.
- Nomer, Haluk, *Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddî Tazminatın Belirlenmesi*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1996.
- Oertmann, Paul, *Die Vorteilsausgleichung Beim Schadenersatzanspruch Im Römischen Und Deutschen Bürgerlichen Recht*, Berlin, Guttentag, 1901.
- Oğuzman, Kemal ve Nami Barlas, *Medeni Hukuk*, İstanbul, On İki Levha, 2021.
- Oğuzman, Kemal ve Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, Vedat, 2018.
- Öztan, Bilge, *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, Ankara, Turhan, 2019.

- Pekcanıtez, Hakan, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *İcra İflas Hukuku*, Ankara, Yetkin, 2014.
- Savaş, Fatma Burcu, “Haksız Fiil Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başlama Anı”, *TBB*, Sayı 74, 2008.
- Şenyüz, Doğan, *Borçlar Hukuku Genel ve Özel Hükümler*, Ankara, Ekin, 2018.
- Tandoğan, Haluk, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, İstanbul, Filiz, 2008.
- Tandoğan, Haluk, *Türk Mesuliyet Hukuku*, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1961.
- Tekinay, Selahattin, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu ve Atilla Altop, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, Filiz, 1993.
- Tercier, Pierre, H. Murat Develioğlu ve Pascal Pichonnaz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, XII.Levha Yayınları, 2016.
- Topuz, Murat, *İsviçre ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Roma Borçlar Hukuku'nda Maddi Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2011.
- Tunçomağ, Kenan, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976.
- Von Tuhr, Andreas ve Hans Peter, *Allgemeiner Teil Des Schweizerischen Obligationenrechts*, Zürich, Schulthess Polygraphischer Verlag, 1984.
- Vranken, J.B.M, “Einführung in Das Neue Niederländische Schuldrecht: Teil II: Das Recht Der Unerlaubten Handlung, Schadenersatz-Und Bereicherungsrecht”, *Archiv Für Die Civilistische Praxis*, Cilt 5, 1991, s.411–32.
- Wagner, Gerhard, “Das Zweite Schadensersatzrechtsänderungsgesetz”, *NJW*, Cilt 146, 2002, s.2049–64.
- Wagner, Gerhard, “Schadenersatz Bei Tötungen Und Angehörigenschmerzensgeld-Die Rückständigkeit Des Deutschen Rechts”, 2015, *ZEUP : Zeitschrift für europäisches Privatrecht*, s.869–88.
- Weiler, Frank, *Schuldrecht Allgemeiner Teil*, Bern, Nomos, 2014.

- Yıldırım, Abdülkerim, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Adalet Yayınları, 2017.
- Yılmaz, Hamdi, “Sözleşme Görüşmelerinde Kusur ‘Culpa In Contrahendo’ ve Sorumluluğun Hukuksal Niteliğinde Yeni Görüşler”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1–2, 1985, s.240 – 252.
- Zeytin, Zafer, “Alman Hukukunda Zarar Kavramı ve Gelişimi - I: Maddi Zarar Olarak Özel Kullanım Kaybı”, *BATIDER*, 1999, Cilt XX, Sayı 2, s.145-162.
- Zhang, Hong, *Schadenersatz Bei Tötung, Körper-Und Gesundheitsverletzung Im Deutschen Und Chinesischen Recht*, Hamburg, Verlag Dr. Kovac, 2013.